

Jaarverslag Ondernemingskamer 2017

Dit document bevat de alternatieve tekst van het origineel.

**Dit document is bedoeld voor mensen met een visuele beperking,
zoals slechtzienden en blinden.**

Hierbij bieden wij u het jaarverslag van de Ondernemingskamer over het jaar 2017 aan.

Amsterdam, 24 april 2018

Mr. G.C. Makkink
Voorzitter

Mr. R. Verheggen
Secretaris

INHOUDSOPGAVE

I.	INLEIDING	4
II.	SAMENVATTING	5
	1. Het jaar in cijfers	5
	2. Opvallende zaken	6
	3. Bezetting	6
	4. Vooruitblik	6
III.	VERSLAG VAN DE GANG VAN ZAKEN.....	7
	1. Bezetting	7
	2. Over de cijfers.....	7
	3. Publicatie	11
	4. Zittingsdag	11
	5. Enkele opvallende zaken.....	11
	6. Cassatie uitspraken in 2017	20
IV.	JAARCIJFERS	22
	1. Algemeen	22
	2. Verzoekschriftprocedures Enquêteprocedure, artikel 2:344 BW e.v.	25
	3. Rolprocedures	33
	4. Overige: hersteluitspraak, artikel 31 Rv.....	34
	5. Doorlooptijden: overzicht.....	34
	6. Verzameltabellen	41
	7. Meerjarig overzicht: kerncijfers 2003 – 2017.....	47
V.	ORGANISATIE	49
	Leden van de Rechterlijke Macht	49
VI.	CONTACTGEGEVENS	51

I. INLEIDING

De Ondernemingskamer behandelt bepaalde door de wetgever aan de Ondernemingskamer toebedeelde geschillen die zich voordoen binnen rechtspersonen. Dat levert ruim 30 over diverse wetten verspreide taken op. Verreweg de meeste zaken worden aangebracht in het kader van het enquêterecht (artikel 2:344 en volgende BW) en het medezeggenschapsrecht (vooral de artikelen 25 en 26 Wet op de ondernemingsraden). De Ondernemingskamer behandelt voorts onder meer in eerste aanleg vorderingen tot uitkoop van minderheidsaandeelhouders (artikel 2:92a, 20ia en 359c en d BW) en verzoeken tot correctie van de jaarrekening (artikel 2:447 en volgende BW). In hoger beroep behandelt zij onder meer vorderingen in het kader van de geschillenregeling (artikel 2:335 en volgende BW) en verzet tegen intrekking van overblijvende aansprakelijkheid uit hoofde van een 403-verklaring (artikel 2:404BW).

De Ondernemingskamer is landelijk bevoegd. Zij maakt deel uit van het gerechtshof Amsterdam. In de meeste aan haar toebedeelde procedures is de Ondernemingskamer de enige rechterlijke instantie in feitelijke aanleg. De procedure bij de Ondernemingskamer wordt gekenmerkt door flexibiliteit, een informeel karakter, deskundigheid en snelheid, dit laatste waar mogelijk en zeker waar nodig. De deskundigheid wordt in sterke mate bevorderd, doordat aan de Ondernemingskamer een aantal raden(plaatsvervanger) verbonden is. Hoewel vanuit het perspectief van de rechtspraak in enge zin leken, beschikken deze raden op de terreinen waarop de Ondernemingskamer bevoegd is over hoogwaardige kennis en ervaring. Hun deskundigheid op onder meer financieel terrein, medezeggenschap en op het punt van corporate governance speelt een cruciale rol in de rechtspraak van de Ondernemingskamer. De Ondernemingskamer behandelt en beslist de aan haar voorgelegde zaken, een enkele uitzondering daargelaten, steeds in meervoudige samenstelling: drie beroepsrechters en twee raden. Uitspraken van de Ondernemingskamer kunnen diep ingrijpen in rechtspersonen en ondernemingen.

II. SAMENVATTING

1. Het jaar in cijfers

In hoofdstuk IV treft u de aantallen ingekomen en afgedane zaken in 2017 aan. De kerncijfers over 2017 leveren op het eerste gezicht een gemengd beeld op. Het aantal nieuwe zaken en zittingen zijn gestegen terwijl het aantal uitspraken aanzienlijk is gedaald ten opzichte van 2016. Zeer in het oog springt dat die daling volledig is veroorzaakt door de 'incidentele' enquêtebeschikkingen. Het aantal intrekkingen is in 2017 voor het derde opeenvolgende jaar licht gedaald.

Het percentage WOR- en enquêtezaken van het totaal aantal ingekomen en uitgesproken zaken is in 2017 nog iets verder gestegen en schommelt evenals in 2016 rond de 90%. Het aantal andere typen procedures bij de Ondernemingskamer is zowel relatief als absoluut zeer klein.

Het totaal aantal ingekomen verzoeken tot enquête en/of onmiddellijke voorzieningen is aanzienlijk gestegen. De stijging zit enkel in het aantal enquêteverzoeken dat gepaard gaat met een verzoek tot het treffen van onmiddellijke voorzieningen. Het aantal 'kale' enquêteverzoeken is gedaald en het aantal afzonderlijke verzoeken tot het treffen van onmiddellijke voorzieningen is nagenoeg gelijk gebleven.

Waar het totale aantal beschikkingen in de eerste fase fors is afgenomen, is het aantal beschikkingen op verzoeken tot enquête en/of onmiddellijke voorzieningen gestegen ten opzichte van 2016. De afname van het totale aantal beschikkingen in de eerste fase wordt volledig veroorzaakt door de afname van het aantal beschikkingen van meer organisatorische aard (de "overige beschikkingen" of incidentele beschikkingen genoemd). Een duidelijke trendbreuk met eerdere jaren. Die afname (en daarmee de afname van het totaal aantal beschikkingen) wordt vooral verklaard doordat in 2017 een groter deel van de verzoeken tot enquête en/of onmiddellijke voorzieningen zijn afgewezen dan in eerdere jaren. Uit een afgewezen verzoek tot enquête of onmiddellijke voorzieningen vloeien immers geen vervolgbeslissingen voort. Een lichte stijging van het aantal beslissingen op verzoeken tot enquête en/of onmiddellijke voorzieningen weegt qua werklast al gauw op tegen een forse daling van het aantal incidentele beschikkingen. Daar komt voor 2017 nog eens bij dat meer dan in de circa vijf jaren daaraan voorafgaand, grote (soms beursgenoteerde) ondernemingen voorwerp zijn geweest van een enquêteverzoek. Die zaken vergen veel meer tijd en aandacht dan andere zaken. Kortom de gemiddelde zwaarte van de beslissingen is toegenomen.

Bij de tweede fase van de enquêteprocedure valt vooral de grote stijging van het aantal uitspraken op (31 in 2017, 13 in 2016 en in 2015). Dat is een logisch vervolg op de enorme stijging in 2016 van het aantal gedeponeerde onderzoeksverslagen.

Het aantal ingediende WOR-verzoeken is hoger dan de laatste jaren. Het intrekkingpercentage is nog steeds hoog, maar minder hoog dan in 2016. Het aantal uitspraken loopt in de pas met voorgaande jaren. Ten aanzien van de doorlooptijden valt het volgende op te merken. Op bijna alle fronten zijn de beslisperiodes nagenoeg gelijk aan die in 2016. Dat is een prestatie nu bedacht moet worden dat in 2016 de doorlooptijden ten opzichte van daaraan voorafgaande jaren sterk zijn verbeterd. Een kanttekening daarbij is wel dat een aantal zaken zo lang op een uitspraak wacht dat

daarop niet voor eind 2017 uitspraak is gedaan en dus niet in de berekening voor 2017 is meegenomen. Naar verwachting zal in 2018 beter zichtbaar zijn dat de toename van het aantal ingekomen zaken en zittingen druk heeft gezet op de beslisperiode.

2. Opvallende zaken

Ook in dit verslagjaar behandelde de Ondernemingskamer een grote variëteit aan zaken. Voorbeelden daarvan staan in hoofdstuk III.5. Een aantal zaken heeft publicitaire aandacht getrokken, zoals beslissingen in TMG en AkzoNobel en de ondernemingsraad van Holland Casino. In de vakliteratuur bestond daarnaast ruime aandacht voor de beslissingen inzake de ondernemingsraad van Uniface B.V. en de uitkoopzaak Royal Reesink.

3. Bezetting

In 2017 was de gemiddelde bezetting van raadsheren in de Ondernemingskamer 5,40 fte (effectief: 4,77). Per saldo is de effectieve bezetting ongeveer gelijk aan de bezetting in 2016 (4,88) en 2015 (4,44). De bezetting van de raden(-plaatsvervangers) is in 2017 ongewijzigd gebleven. In 2017 was de gemiddelde bezetting van secretarissen 4,60 fte; de administratieve ondersteuning in 2017 bestond uit twee medewerkers (1,5 fte).

4. Vooruitblik

Er zijn geen aanwijzingen dat zich significante wijzigingen in het aantal zaken zullen voordoen. Wel is de werkvoorraad, alsmede de complexiteit en het gewicht van de behandelde zaken in 2017 toegenomen. Als die trend zich voortzet neemt de werklust verder toe. De Ondernemingskamer blijft streven naar een snelle afhandeling van aangebrachte zaken met behoud van kwaliteit. De standaard uitspraaktermijn bedraagt zes tot acht weken na de mondelinge behandeling van een verzoekschrift.

III. VERSLAG VAN DE GANG VAN ZAKEN

1. Bezetting

In 2017 was de gemiddelde bezetting van raadsheren in de Ondernemingskamer 5,40 fte (effectief: 4,77 fte). Per saldo is de effectieve bezetting ongeveer gelijk aan de bezetting in 2016 (4,88) en 2015 (4,44). Per 1 maart 2017 heeft mr. A.C. Faber de Ondernemingskamer verlaten. De bezetting van de raden(- plaatsvervangers) is in 2017 ongewijzigd gebleven. In 2017 was de gemiddelde bezetting van secretarissen 4,60 fte; de administratieve ondersteuning in 2017 bestond uit twee medewerkers (1,5 fte).

2. Over de cijfers

Sinds het jaarverslag 2010 hanteert de Ondernemingskamer een meer gedetailleerde telling van zaken. In ieder geval tot en met 2010 werden vooral de uitspraken in enquêteprocedures op wezenlijk andere wijze geteld, hetgeen de vergelijkbaarheid met de cijfers over die jaren vermindert. De Ondernemingskamer beoogt zo goed mogelijk inzicht in de vermelde cijfers te bieden. In de loop der jaren is meer aandacht besteed aan de registratie van zaken (zie onder III).

Bij het vergelijken van de cijfers van 2017 met die van 2016 (of eerder) moet bedacht worden dat het hier steeds gaat om (relatief) kleine getallen. Dat maakt het niet goed mogelijk om, zonder nader onderzoek, aan de verschillen tussen de jaarcijfers conclusies te verbinden. Wel kunnen enkele observaties worden gemaakt.

Algemeen

Het percentage WOR- en enquêtezaken van het totaal aantal ingekomen en uitgesproken zaken is in 2017 nog iets verder gestegen en schommelt evenals in 2016 rond de 90%. Het aantal andere typen procedures bij de Ondernemingskamer is zowel relatief als absoluut zeer klein. Ten aanzien van het aantal zaken in 2017 geldt het volgende. Het aantal ingekomen zaken is opnieuw gestegen (189 in 2017 tegen 177 2016). Van 2010 tot en met 2017 is, 2015 uitgezonderd, jaarlijks het aantal ingekomen zaken gestegen. De stijging van het aantal ingekomen zaken in 2016 heeft zich in 2017 dus voortgezet. Verwezen wordt naar de verzameltabel "Kerncijfers" met de bijbehorende grafiek op pagina 32. Het aantal zittingen (105) is eveneens gestegen ten opzichte van 2016, en is hoger dan ooit. Meer inkomende zaken en meer zittingen vergt meer tijd en aandacht voor regie en voorbereiding van zaken.

Het aantal uitspraken is aanzienlijk gedaald, van 228 in 2016 naar 194 in 2017 en kent het laagste aantal sinds 2012. Zeer in het oog springt dat die daling volledig is veroorzaakt door de 'incidentele' enquêtebeschikkingen, waarover hieronder bij de toelichting op de enquêteprocedure meer.

Het aantal intrekkingen is in 2017 voor het derde opeenvolgende jaar licht gedaald (67 in 2017; 70 in 2016; 74 in 2015). Achteraf bezien is het aantal intrekkingen in 2011 (93), 2012 (91) en 2014 (89) historisch hoog geweest. Het aantal minnelijke regelingen ter zitting is in vergelijking met 2016 aanzienlijk lager (18 tegen 28), maar daarbij moet worden opgemerkt dat het aantal in 2017 aansluit bij die van 2015 en 2014, en 2016 in dat opzicht uit de toon valt. Het aantal verwijzingen naar mediation is stabiel gebleven (5 mediators aangewezen in 2017 tegen 6 in 2016 en 2015), en doet zich in 2017 met

nagenoeg dezelfde frequentie voor als de aanwijzing van een bindend adviseur. Ten opzichte van 2016 is het aantal bindend adviseurs fors gedaald, hetgeen grotendeels kan worden verklaard door de niet geringe afname van het aantal minnelijke regelingen ter zitting in 2017, nu dat aantal in 2016 historisch hoog was. In het algemeen valt op dat het aantal benoemingen van functionarissen enorm is gedaald en is teruggekeerd naar het niveau van 2015. Het jaar 2016 vormde ook in dat opzicht een piek.

Ten aanzien van de doorlooptijden valt het volgende op te merken. Op bijna alle fronten zijn de beslisperiodes nagenoeg gelijk aan die in 2016. Dat is een prestatie nu bedacht moet worden dat in 2016 de doorlooptijden ten opzichte van daaraan voorafgaande jaren sterk zijn verbeterd. Een kanttekening daarbij is wel dat een aantal zaken zo lang op een uitspraak wacht dat die niet voor eind 2017 zijn uitgesproken en dus niet in de berekening voor 2017 meegenomen konden worden. Naar verwachting zal in 2018 beter zichtbaar zijn dat de toename van het aantal ingekomen zaken druk heeft gezet op de beslisperiode. Door de toename van het aantal ingekomen zaken is in de cijfers van 2017 al wel zichtbaar dat de appointeringstermijn is opgelopen, vooral voor de WOR-zaken (van 44 dagen in 2016 naar 70 dagen in 2017). Het aantal extra zittingen dat de Ondernemingskamer heeft ingelast in 2017 heeft dat niet volledig kunnen voorkomen. Daarbij moet wel worden aangetekend dat de agendabeperkingen van partijen zelf ook van invloed zijn op de appointeringstermijn. Het is vooral de beslisperiode waarop de Ondernemingskamer zelf invloed heeft.

Enquêteprocedure

Over de eerste fase van de enquêteprocedure het volgende. Het totaal aantal ingekomen verzoeken tot enquête en/of onmiddellijke voorzieningen is aanzienlijk gestegen (106 in 2017, 81 in 2016, 89 in 2015 en 106 in 2014). De stijging zit enkel in het aantal enquêteverzoeken dat gepaard gaat met een verzoek tot het treffen van onmiddellijke voorzieningen (94 in 2017; 64 in 2016, 70 in 2015 en 79 in 2014). Het aantal 'kale' enquêteverzoeken is gedaald (4 in 2017; 8 in 2016 en 2015; 9 in 2014) en het aantal afzonderlijke verzoeken tot het treffen van onmiddellijke voorzieningen is nagenoeg gelijk gebleven (8 in 2017; 9 in 2016; 11 in 2015 en 18 in 2014). Logischerwijs is ook het aantal zittingen gestegen (74 in 2017; 63 in 2016), en dat aantal bevindt zich op het niveau van 2014 (75) en 2015 (73).

Het aantal intrekkingen is gedaald (30 in 2017, 35 in 2016, 43 in 2015 en 38 in 2014); het aantal minnelijke regelingen is eveneens afgenomen (15 in 2017, 23 in 2016, 17 in 2015 en 9 in 2014).

Waar het totale aantal beschikkingen in de eerste fase fors is afgenomen (127 in 2017, 177 in 2016, 162 in 2015, 175 in 2014), is het aantal beschikkingen op verzoeken tot enquête en/of onmiddellijke voorzieningen gestegen ten opzichte van 2016 (58 in 2017, 54 in 2016, 52 in 2015 en 63 in 2014).¹ De afname van het totale aantal beschikkingen in de eerste fase wordt volledig veroorzaakt door de afname van het aantal beschikkingen van meer organisatorische aard (de "overige beschikkingen" of incidentele beschikkingen genoemd). Een duidelijke trendbreuk met eerdere jaren (70 in 2017; 123

¹ Het gaat hier om de beschikkingen in tabel 5 (op pagina 18) op verzoeken tot het gelasten van een onderzoek en/of tot het treffen van onmiddellijke voorzieningen. De "overige enquêtebeschikkingen" zijn hier niet meegeteld.

in 2016; 110 in 2015; 112 in 2014). Die afname kan worden verklaard door het lage aantal (29 in 2017, 34 in 2016, 31 in 2015 en 44 in 2014) en geringere percentage toewijzingen van verzoeken tot enquête en/ of onmiddellijke voorzieningen, in vergelijking met eerdere jaren. Bij afwijzing van het verzoek volgen er immers geen beschikkingen van organisatorische aard (bijvoorbeeld benoemingsbeschikkingen, verhoging en vaststelling van onderzoekskosten en deponering van het onderzoeksverslag). In 2017 is het percentage afwijzingen van verzoeken tot enquête en/ of onmiddellijke voorzieningen 49%, en daarmee significant hoger dan voorgaande jaren (37% in 2016, 40% in 2015, en 30% in 2014).

Het voorgaande vormt een belangrijke constatering. Incidentele beschikkingen vergen over het algemeen geen zitting en overigens geen of een beperkt partijdebat, de uitspraken zijn kort en zijn snel te produceren. Beslissingen op verzoeken tot enquête en/of onmiddellijke voorzieningen zijn zowel wat betreft de behandeling ervan (meer zittingen, meer zaaksregie) als het schrijven van een uitspraak veel bewerklijker. Een lichte stijging van het aantal beslissingen op verzoeken tot enquête en/of onmiddellijke voorzieningen (57 in 2017, 54 in 2016) weegt qua werklast al gauw op tegen een forse daling van het aantal incidentele beschikkingen (70 in 2017, 123 in 2016). Daar komt voor 2017 nog eens bij dat meer dan in de circa vijf jaren daaraan voorafgaand, grote (soms beursgenoteerde) ondernemingen voorwerp zijn geweest van een enquêteverzoek. Die zaken vergen relatief veel tijd meer tijd en aandacht. Kortom, het aantal beslissingen in de eerste fase is in 2017 afgenomen, de zwaarte van de beslissingen is toegenomen. Zie ook de beschrijving van enkele zaken in onderdeel III.5 hierna.

Bij de tweede fase van de enquêteprocedure valt vooral de grote stijging van het aantal uitspraken op (31 in 2017, 13 in 2016 en in 2015). Dat is een logisch vervolg op de enorme stijging in 2016 van het aantal gedeponeerde onderzoeksverslagen. Een deel van de verklaring ligt ook in de omstandigheid dat wellicht meer dan tot enkele jaren geleden partijen een zelfstandig wanbeleidverzoek indienen dat is gebaseerd op hetzelfde onderzoeksverslag. In 2017 heeft de tweede fase enquêteprocedure in ZED+ een grote invloed gehad op het aantal uitspraken in de tweede fase, maar zelfs als die procedure niet zou worden meegeteld is het aantal tweede fase beschikkingen gestegen ten opzichte van 2017. In het beeld van een stijging van het aantal uitspraken in de tweede fase past ook de verdere daling van het aantal minnelijke regelingen in de onderzoeksfase. Hoe minder regelingen in dat stadium, hoe vaker een wanbeleidprocedure. Hierin past ook het hoge aantal zittingen vergelijkbaar met dat van 2016, dat al fors was gestegen ten opzichte van daaraan voorafgaande jaren (15 in 2017; 14 in 2016; 5 in 2015 en 6 in 2014).

De in 2016 gesignaleerde trend dat meer dan de daaraan voorafgaande jaren op verzoek van partijen afzonderlijk is beslist op alleen onmiddellijke of nadere voorzieningen in de tweede fase, heeft zich in 2017 voortgezet.

Ten aanzien van de typen getroffen (onmiddellijke) voorzieningen in de enquêteprocedure valt op dat in de verhouding benoeming bestuurder/benoeming commissaris relatief vaker een commissaris is benoemd in 2017 dan in 2016 het geval was. Wel past de kanttekening dat de aantallen klein zijn. Verder valt op de grote afname van het aantal schorsingen van bestuurders. Dat zal tot gevolg hebben gehad dat in 2017 vaker een bestuurder door de Ondernemingskamer is benoemd die zitting heeft

genomen naast de zittende bestuurders in plaats van ter vervanging van (een van) de zittende bestuurders.

Er zijn minder personen aangewezen dan in 2016. Dit komt echter niet door het lagere aantal uitspraken in de eerste fase, maar door de omstandigheid dat relatief en absoluut meer enquêteverzoeken en afzonderlijke verzoeken tot het treffen van onmiddellijke voorzieningen zijn afgewezen, zoals hierboven toegelicht.

De trend van de laatste vier jaar is dat het percentage van aangewezen onderzoekers ten opzichte van het aantal bij wijze van onmiddellijke voorziening aangewezen personen jaarlijks afneemt. Dit bevestigt het beeld van het belang van en de focus (van partijen) op onmiddellijke voorzieningen in het enquêterecht. Zie hiervoor tabel 28 over aanwijzingen van personen.

Tot slot enkele opmerkingen over de doorlooptijden in enquêteprocedures in 2017. De beslisperiode voor zowel de eerste fase als de tweede fase beslissingen zijn ongeveer gelijk gebleven (44 in 2017, 46 in 2016; 63 in 2017, 62 in 2016). Hoewel nog niet zichtbaar in deze jaarverantwoording staan de doorlooptijden onder druk. Zo staan in 2018 nog enkele eerste en tweede fase zaken voor uitspraak waarvan de behandeling reeds maanden geleden in 2017 is gesloten. Dat zal zich naar verwachting doen voelen in de beslisperiode over het jaar 2018.

WOR

Het aantal ingediende WOR-verzoeken is hoger dan de laatste jaren (47 in 2017, 38 in 2016, 36 in 2015 en 45 in 2014). Het intrekkingpercentage is echter onverminderd hoog, 64%, maar minder hoog dan in 2016 (76%). Het aantal uitspraken loopt in de pas met voorgaande jaren. Qua doorlooptijden is de appointeringstermijn aanzienlijk opgelopen, van 44 dagen in 2016 naar 70 dagen in 2017. De beslisperiode is nog steeds zeer kort, en dus nauwelijks opgelopen (40 dagen in 2017, 38 in 2016).

Jaarrekening

Het aantal ingediende verzoekschriften tot aanpassing van een jaarrekening is in 2017 één tegenover drie in 2016, twee in 2015 en vijf in 2014. De vier beschikkingen in 2017 zijn gegeven in materieel één geschil.

Uitkoop

Het aantal ingekomen uitkoopvorderingen is in 2017 gedaald (7 in 2017, 12 in 2016, 9 in 2015 en 4 in 2014). Het aantal arresten is aanzienlijk afgenomen, hetgeen wordt veroorzaakt door de afname van het aantal tussenarresten. Het aantal eindarresten is zelfs iets hoger dan in 2016 en loopt in de pas met voorgaande jaren.

Qua doorlooptijd in uitkoopprocedures is de beslisperiode korter dan in 2016 (81 tegen 101), maar de behandelperiode, waarop de Ondernemingskamer nauwelijks invloed heeft, is opgelopen en daarmee de totale doorlooptijd per beslissing opgelopen naar ongeveer 6,5 maand (200 dagen).

Geschillenregeling

De geschillenregelingprocedure in hoger beroep wordt ongeveer even wem1g gebruikt als de jaarrekeningprocedure. In 2017 zijn vier zaken aangebracht waarvan twee in materieel één geschil. Er zijn geen arresten geweest.

3. Publicatie

Alle uitspraken van de Ondernemingskamer en de uitspraken van de Hoge Raad in cassatie op beslissingen van de Ondernemingskamer worden gepubliceerd in het tijdschrift Actuele Rechtspraak Ondernemingspraktijk (ARO), uitgegeven door Kluwer. Voorts worden alle uitspraken op rechtspraak.nl geplaatst.

Daarnaast verschijnt een selectie van de uitspraken van de Ondernemingskamer in onder meer de juridische vakbladen Jurisprudentie Onderneming en Recht (JOR) en Jurisprudentie Arbeidsrecht (JAR) (beide uitgegeven door SDU) en Ondernemingsrecht (uitgegeven door Kluwer).

4. Zittingsdag

De Ondernemingskamer heeft haar vaste zittingsdag op donderdag. Indien een verzoek met (bijzondere) spoed moet worden behandeld kan van deze vaste zittingsdag worden afgeweken. De praktijk leert dat ook een dergelijk verzoek meestal op de vaste zittingsdag kan worden behandeld. In 2017 heeft de Ondernemingskamer echter drie maal een extra zitting gehouden op een andere dag dan de donderdag (2016: één maal), en vier maal op een donderdag in twee verschillende combinaties parallelle zittingen gehouden (2016: één maal). Tot een aantal jaren geleden was het gebruikelijk dat de Ondernemingskamer in de maand augustus geen zittingen hield. In 2017 zijn op 17, 24 en 31 augustus zittingen gehouden.

5. Enkele opvallende zaken

Recht van enquête

AkzoNobel, 29 mei 2017 (ECLI:NL:GHAMS:2017:1965)

Een van de zaken die in 2017 veel media-aandacht heeft opgeleverd was natuurlijk AkzoNobel. Al weken daarvoor waren er discussies in de media over de bescherming van Nederlandse vennootschappen. PPG, een Amerikaanse producent van verf en coatings, had overnameplannen met AkzoNobel. AkzoNobel heeft tot drie maal toe geweigerd om een voorstel van PPG tot verwerving van de aandelen in het kapitaal van: AkzoNobel door middel van een openbaar bod te steunen. Het bestuur en de raad van commissarissen vonden de voorstellen van PPG niet in het belang van AkzoNobel en gaven de voorkeur aan een stand alone strategie. Een aantal aandeelhouders was het daar niet mee eens en zij hebben het bestuur van AkzoNobel verzocht om een buitengewone algemene vergadering van aandeelhouders (bava) bij elkaar te roepen met als agendapunt het ontslag van A. Burgmans als lid en voorzitter van de raad van commissarissen (het zogenoemde Shareholders Request). Het bestuur van AkzoNobel

heeft dit verzoek afgewezen waarna Elliott en andere aandeelhouders een enquêteverzoek heeft ingediend bij de Ondernemingskamer. Elliott c.s. hebben de Ondernemingskamer verzocht bepaalde onmiddellijke voorzieningen te treffen, waaronder te AkzoNobel bevelen om binnen drie werkdagen een bava bijeen te roepen met als voorgesteld agendapunt het ontslag van Burgmans als commissaris van AkzoNobel en de benoeming van en commissaris van AkzoNobel met bijzondere bevoegdheden met betrekking tot die bava. Elliott c.s. hebben zich op het standpunt gesteld dat AkzoNobel verplicht was om met PPG te onderhandelen, althans inhoudelijke besprekingen te voeren met PPG.

Het verzoek van Elliott c.s. tot het treffen van onmiddellijke voorzieningen (alsmede enkele zelfstandige verzoeken van andere aandeelhouders met nagenoeg dezelfde strekking) is behandeld op een mondelinge behandeling op 22 mei 2017. Een volle zaal en publieke tribune, veel advocaten en veel journalisten.

De beschikking is in het openbaar uitgesproken op 29 mei 2017. De Ondernemingskamer heeft het verzoek van Elliott c.s. afgewezen. De Ondernemingskamer stelt voorop dat het gaat om twee onderwerpen, te weten:

- a) de wijze waarop AkzoNobel is gekomen tot afwijzing van de voorstellen van PPG;
- b) de mate waarin AkzoNobel jegens haar aandeelhouders verantwoording heeft afgelegd en/of bereid is verantwoording af te leggen over die besluitvorming.

De Ondernemingskamer stelt voorop dat het bepalen van de reactie van AkzoNobel op de voorstellen van PPG tot het primaat van het bestuur van AkzoNobel, onder toezicht van de raad van commissarissen. Het bestuur en de raad van commissarissen kunnen in beginsel volstaan met het (achteraf) afleggen van verantwoording aan de algemene vergadering over de ingenomen positie in reactie op voorstellen van PPG; de aandeelhouders kunnen geen aanspraak maken op voorafgaande zeggenschap hierover.

Naar het oordeel van de Ondernemingskamer kan niet worden gezegd dat AkzoNobel op onzorgvuldige wijze tot de afwijzing van de voorstellen van PPG heeft besloten. Bij dat oordeel heeft de Ondernemingskamer betrokken dat het bestuur en de raad van commissarissen van AkzoNobel intensief en met een aanzienlijke frequentie hebben beraadslaagd over de voorstellen van PPG en dat het bestuur en de raad van commissarissen zich daarbij hebben laten bijstaan door externe financiële en juridische adviseurs. AkzoNobel heeft de voorstellen van PPG serieus en inhoudelijk geanalyseerd. Deze gang van zaken biedt geen aanknopingspunt voor een oordeel van de Ondernemingskamer dat AkzoNobel de voorstellen van PPG niet serieus zou hebben overwogen, dan wel geen oog zou hebben gehad voor de belangen van de aandeelhouders of andere stakeholders.

De Ondernemingskamer acht voorts van belang dat AkzoNobel bij de beoordeling van de vraag of inhoudelijk overleg zou moeten worden gevoerd met PPG heeft betrokken dat werkelijk vrijblijvend overleg in de gegeven omstandigheden niet tot de reële mogelijkheden behoorde.

De Ondernemingskamer oordeelt dat AkzoNobel het verzoek tot het houden van een bava met als enig agendapunt het ontslag van Burgmans als commissaris van AkzoNobel kon afwijzen omdat dat verzoek feitelijk was gericht op het uitoefenen van zeggenschap

over de strategie van AkzoNobel, terwijl het bepalen van de strategie is voorbehouden aan het bestuur, onder toezicht van de raad van commissarissen.

De Ondernemingskamer heeft tevens geconstateerd dat het besluit van AkzoNobel tot afwijzing van de voorstellen van PPG op onbegrip stuit bij een deel van de aandeelhouders van AkzoNobel en heeft gezorgd voor een verwijdering tussen AkzoNobel en deze aandeelhouders. Dit is een probleem dat door AkzoNobel niet genegeerd kan worden. Een aanhoudend gebrek aan vertrouwen van een substantieel deel van de aandeelhouders in de door het bestuur en de raad van commissarissen van AkzoNobel uitgezette strategie is schadelijk voor AkzoNobel en al haar stakeholders. Het ligt op de weg van het bestuur en de raad van commissarissen van AkzoNobel om zich te beraden op de wijze waarop AkzoNobel de verstandhouding met dit deel van haar aandeelhouders kan normaliseren. De Ondernemingskamer heeft in het midden gelaten of de mate waarin en de wijze waarop AkzoNobel aan haar aandeelhouders verantwoording aflegt over de afwijzing van de voorstellen van PPG een gegronde reden is om aan een juist beleid of een juiste gang van zaken te twijfelen. Die vraag kan bij de behandeling van het verzoek tot het gelasten van een onderzoek nader aan de orde komen.

Telegraaf Media Groep N.V. (TMG), 21 maart 2017 (ECLI:NL:GHAMS:2017:930)

De Ondernemingskamer heeft het verzoek van Talpa tot het treffen van onmiddellijke voorzieningen bij Telegraaf Media Groep afgewezen. Aan de behandeling van het verzoek tot het gelasten van een onderzoek is zij niet toegekomen; de zaak is na de afwijzing van het verzoek tot het treffen van onmiddellijke voorzieningen ingetrokken. Talpa was met een consortium bestaande uit VPE en Mediahuis verwickeld in een biedingsstrijd rond TMG. Naar het voorlopige oordeel van de Ondernemingskamer leverden de in dat verband door Talpa aangevoerde bezwaren geen gegronde reden op om te twijfelen aan een juist beleid of gang van zaken van TMG. In de uitspraak passeren de volgende vijf deelonderwerpen de revue.

- (I) Het persoonlijk tegenstrijdig belang van een aan VPE verbonden commissaris van TMG was verenigbaar met zijn geclausuleerde deelname aan vergaderingen van de raad van commissarissen. De daarbij gekozen gedragslijn was in overeenstemming met de regels inzake tegenstrijdig belang en een nog langere periode van afwezigheid - hij had zich al een aantal maanden afzijdig gehouden - zou bezwaarlijk zijn geweest.
- (II) TMG kon VPE niet op grond van een tussen hen gesloten overeenkomst (de zogenoemde undertaking) verplichten haar aandelen aan te bieden onder een door Talpa uit te brengen hoger bod. VPE zou immers tot het gemotiveerd oordeel kunnen komen dat aan bepaalde in de undertaking gestelde voorwaarden niet is voldaan.
- (III) Dat TMG vanaf enig moment haar aandacht primair richtte op het bereiken van overeenstemming met het consortium over het fusieprotocol was onder de gegeven omstandigheden begrijpelijk. Het consortium hield inmiddels meer dan 59% van de aandelen en had aangekondigd zijn biedingsbericht op korte termijn bij de AFM in te dienen.
- (IV) TMG hoefde zich niet vanwege het onderhandelingsresultaat met betrekking tot het fusieprotocol te onthouden van een aanbeveling van het bod van het consortium.

- (V) Dat de raad van commissarissen de raad van bestuur schorste in het belang van TMG was begrijpelijk omdat de slechte verstandhouding tussen het bestuur en de raad van commissarissen een adequate opstelling van TMG in het biedingsproces bemoeilijkte.

Bosal Nederland B.V., 4 april 2017 (ECLI:NL:GHAMS:2017:1746)

Bij beschikking van 3 november 2016 heeft de Ondernemingskamer het verzoek van Bosal en haar enig bestuurder tot het treffen van onmiddellijke voorzieningen bij Bosal afgewezen en iedere verdere beslissing aangehouden. Het verzoek hield onder meer in Jenda Corporate Holdings Ltd. (verder: Jenda) in haar hoedanigheid van enig aandeelhouder te verbieden tijdens de aandeelhoudersvergadering van 4 november 2016 de bestuurder te ontslaan. In haar beschikking van 3 november 2016 heeft de Ondernemingskamer kort gezegd geoordeeld dat er onvoldoende grond bestond voor het treffen van voorzieningen. Het verzoek is daartoe afgewezen. De Ondernemingskamer is in die beschikking niet toegekomen aan een (voorlopig) oordeel over de gestelde redenen om te twijfelen aan een juist beleid of een juiste gang van zaken van Bosal. Dit gold ook voor de vraag of de door Jenda aan de bestuurder gemaakte verwijten goede grond hadden. Op 12 januari 2017 heeft een voortzetting van de mondelinge behandeling plaatsgevonden. Op 4 april 2017 heeft de Ondernemingskamer uitspraak gedaan. De Ondernemingskamer heeft geoordeeld dat de gang van zaken rondom de schorsing en het ontslag van de bestuurder en het defungeren van de Council, minst genomen, weinig elegant genoemd kan worden. In dat verband overweegt de Ondernemingskamer dat het aan de bestuurder gemaakte verwijt dat hij Jenda van onvoldoende informatie zou hebben voorzien of informatie zou hebben achtergehouden, niet aannemelijk is geworden. Een en ander levert echter geen gegronde reden voor twijfel aan een juist beleid en een juiste gang van zaken op, in bijzonder nu voldoende duidelijk is geworden dat de verstandhouding tussen de bestuurder en Jenda zodanig is verstoord dat sprake is van een vertrouwensbreuk en herstel van verhoudingen niet te verwachten is, de nieuwe corporate governance structuur niet in strijd is met het belang van Bosal en dat de maatregelen om de financiële positie van Bosal te versterken inmiddels zijn geïmplementeerd. Verder kan niet worden gezegd dat de redenen tot beëindiging van de relatie met een adviseur van Bosal en het besluit om KPMG een onderzoek te laten verrichten naar de wijze waarop in het verleden is omgegaan met de "identified risks" een gegronde reden oplevert om aan een juist beleid te twijfelen. De Ondernemingskamer wijst daarom het enquêteverzoek af.

Intergamma B.V., 22 december 2017 (ECLI:NL:GHAMS:20 17:5354)

De Ondernemingskamer heeft geoordeeld dat Intergamma, de inkoop- en marketingorganisatie voor franchisenemers die Gamma en Karwei bouwmarkten drijven, de beoogde overname van haar grootste franchisenemer met 156 bouwmarkten, de Van Neerbos Groep, (verder: Project Guinness) ter besluitvorming kan voorleggen aan haar aandeelhouders/franchisenemers. Bricorama, franchisenemer met 75 Gamma en Karwei bouwmarkten en een groep andere aandeelhouders/franchisenemers hadden verzocht Intergamma te verbieden de overname van Van Neerbos Groep door te zetten. Zij hadden voorts verzocht een tijdelijk bestuurder en een tijdelijk commissaris te benoemen met het oog op de besluitvorming over project Guinness. Zij hebben bezwaren tegen project Guinness. Als gevolg van project Guinness zal Intergamma de bouwmarkten van Van Neerbos Groep zelf gaan exploiteren en zal de structuur van de Intergamma-

organisatie worden gewijzigd. Op 20 juli 2017 heeft de aandeelhoudersvergadering van Intergamma bij meerderheid gestemd vóór project Guinness. Omdat de financiering van de overname inmiddels is gewijzigd zal Intergamma project Guinness opnieuw aan haar aandeelhouders/franchisenemers voorleggen. De bezwaren van Bricorama en de groep andere aandeelhouders/franchisenemers hebben betrekking op de gevolgen van de overname voor Intergamma en haar franchisenemers en op de besluitvorming over het project.

De Ondernemingskamer stelt voorop dat het aan het bestuur van Intergamma, de raad van commissarissen en de aandeelhouders/franchisenemers is om te beoordelen of de aan project Guinness verbonden voordelen en kansen opwegen tegen de daaraan verbonden nadelen en risico's. De franchisenemers hebben bovendien de keuze al dan niet deel te nemen in de overname van Van Neerbos Groep. Met betrekking tot de inhoudelijke bezwaren van Bricorama en een deel van de andere aandeelhouders/franchisenemers, oordeelt de Ondernemingskamer dat deze van onvoldoende gewicht zijn om besluitvorming over project Guinness te blokkeren. De Ondernemingskamer constateert dat aan de besluitvorming een aantal gebreken kleeft, in het bijzonder met betrekking tot de informatievoorziening over project Guinness en de rol van de door Van Neerbos Groep benoemde commissarissen van Intergamma. Omdat Intergamma project Guinness opnieuw aan haar aandeelhouders/franchisenemers zal voorleggen, kunnen die gebreken dan worden hersteld.

Conservatrix N.V., 4 april 2017 (ECLI:NL:GHAMS:2017:1980)

Conservatrix NV oefent het bedrijf van levensverzekering uit en staat onder toezicht van zowel DNB als AFM. In verband met een volgens DNB bedreigende solvabiliteit van Conservatrix heeft DNB diverse aanwijzingen op de voet van art. 1:75 Wft gegeven en maatregelen getroffen, waaronder de benoeming van een stille curator, het opleggen van de verplichting een herstelplan in te dienen en de verhoging van de minimaal vereiste solvabiliteit tot 130%. Uiteindelijk heeft DNB begin 2016 Conservatrix medegedeeld dat zij een overdrachtsplan als bedoeld in artikel 3:159d Wft voorbereidt.

Conservatrix Groep, enig aandeelhouder van Conservatrix, heeft verzocht een onderzoek te gelasten en onmiddellijke voorzieningen te treffen. De bezwaren richten zich, naast de bij de jaarrekeningen gehanteerde grondslag, in de kern genomen tot het verwijt aan het bestuur (en de commissaris) dat zij zich onvoldoende hebben verzet tegen de door DNB (voor)genomen besluiten en maatregelen.

De Ondernemingskamer heeft het verzoek afgewezen nu - tegen de achtergrond van de door de wettelijke medewerkingsplicht als bedoeld in art. 3:159e lid 1 sub a Wft beperkte bewegingsruimte - niet gezegd kan worden dat aan de juistheid van het beleid van Conservatrix moet worden getwijfeld. Zo is het niet aannemelijk geworden dat het bestuur onvoldoende rechtsbescherming heeft gezocht tegen de maatregelen van DNB, dat het nemen van rechtsmaatregelen een reële slagingskans zou hebben gehad. Evenmin geven het standpunt van het bestuur dat toepassing van de 'en bloc'-clausule als enige maatregel geen toereikende oplossing had kunnen bieden of het besluit tot handhaving van de in eerdere jaren toegepaste grondslag voor de jaarrekening aanleiding voor twijfel aan een juist beleid.

Gelet op de samenhang tussen het enquêteverzoek en de mededeling van DNB aan Conservatrix dat zij een overdrachtsplan voorbereidde, heeft de Ondernemingskamer met toepassing van art. 3:159g Wft bepaald dat de terechtzitting niet openbaar was. De beschikking van de Ondernemingskamer van 4 april 2017 is gepubliceerd nadat de rechtbank Amsterdam op 15 mei 2017 het overdrachtsplan ten aanzien van Conservatrix heeft goedgekeurd en zij de beschikking ex art. 3:159z lid 2 Wft bekend heeft gemaakt.

Fortuna Entertainment Group N.V., 24 april 2017 (ECLI:NL:GHAMS:2017:1626)

Ter zitting van 20 april 2017 is alleen het verzoek van Templeton c.s., tezamen houdsters van 10,61% van de aandelen in Fortuna, tot het treffen van onmiddellijke voorzieningen behandeld. De voorzieningen zien op door Fortuna aan de buitengewone aandeelhoudersvergadering (bava) van 26 april 2017 gevraagde goedkeuring van een besluit tot overname van een viertal Roemeense vennootschappen (de Targets). Deze transactie heeft als bijzonder kenmerk dat Fortbet, houdster van 68,25% van de aandelen in Fortuna, de verkoper van de Targets is en dat uit dien hoofde de belangen van Fortuna en haar grootaandeelhouder Fortbet ten aanzien van de transactie tegengesteld zijn. De Ondernemingskamer overweegt dat in essentie de vraag aan de orde is of de door Fortuna verstrekte en mogelijk op de bava nog te verstrekken informatie naar inhoud en/of timing zo gebrekkig is dat de (minderheids)aandeelhouders redelijkerwijs niet in staat zijn hun standpunt ten aanzien van de transactie te bepalen. De Ondernemingskamer oordeelt dat Fortuna in de gegeven omstandigheden ernstig te kort is geschoten in haar informatieverplichting jegens de (minderheids)aandeelhouders, waaronder Templeton c.s. Dat is een gegronde reden om aan een juist beleid te twijfelen. Dit oordeel noopt tot het treffen van onmiddellijke voorzieningen. De te treffen voorzieningen strekken er enerzijds toe dat op de bava van 26 april 2017 niet gestemd werd over goedkeuring van de transactie en anderzijds dat werd bewerkstelligd dat alsnog juiste en toereikende informatie aan de (minderheids)aandeelhouders zou worden verstrekt, zodat alsnog op juiste wijze besluitvorming zou kunnen plaatsvinden. Met het oog op dat laatste heeft de Ondernemingskamer bij wijze van onmiddellijke voorziening - voor zover nodig in afwijking van de statuten - een tijdelijk commissaris benoemd met bijzondere bevoegdheden. De benoemde commissaris was exclusief bevoegd te beslissen over de aard, omvang, inhoud en timing van de door Fortuna aan haar aandeelhouders te verstrekken informatie met het oog op een door de algemene vergadering te verlenen goedkeuring aan de transactie.

Deze commissaris maakte geen deel uit van de raad van commissarissen en had uitsluitend de taak de genoemde exclusieve bevoegdheid uit te oefenen. Dat heeft hij ook gedaan, hetgeen vervolgens mede ten grondslag heeft gelegen aan de afwijzing van het enquêteverzoek door de Ondernemingskamer bij de vervolgbeschikking van 14 juli 2017. De Ondernemingskamer overwoog daarin onder meer dat ter beantwoording van de vraag of het enquêteverzoek toewijsbaar is, het in deze zaak aankomt op een afweging van belangen. Enerzijds hebben Templeton c.s. belang bij het verkrijgen van nadere openheid van zaken over de gebrekkige - en in de beschikking van 24 april 2017 als een gegronde reden om aan een juist beleid en juiste gang van zaken te twijfelen aangemerkte - informatievoorziening in aanloop naar de bava van 26 april 2017. Anderzijds is de door Fortuna in de aanloop naar de bava van 1 augustus 2017 verstrekte informatie over de Transactie niet ontoereikend en zijn de overige door Templeton c.s. aangevoerde bezwaren geen gegronde redenen om aan een juist beleid en juiste gang

van zaken te twijfelen. De Ondernemingskamer heeft ten slotte geoordeeld dat er per saldo onvoldoende aanleiding was voor toewijzing van het enquêteverzoek.

Teka B.V., 4 oktober 2017 (ECLI:NL:GHAMS:2017:4656)

In deze tweedefasezaak hebben verzoeksters aan hun verzoeken ten grondslag gelegd dat

- a) de salarisverhogingen van drie bestuurders van Teka en de daaraan ten grondslag liggende besluitvorming,
- b) de communicatie en informatievoorziening aangaande de verhuizing van Teka naar Zwitserland en
- c) de gang van zaken betreffende de aandelenuitgifte van 2015, zowel op zichzelf als in onderling verband, wanbeleid van Teka opleveren.

De onderzoeker heeft aanleiding gezien ook dit laatste onderwerp, dat door de Ondernemingskamer niet met zoveel woorden als onderzoeksthema is benoemd, bij zijn onderzoek te betrekken. De Ondernemingskamer constateert niet dat zich bij Teka in de onderzoeksperiode wanbeleid heeft voorgedaan. In het kader van onderwerp c) hebben verzoeksters onder andere aangevoerd dat Teka niet in het vennootschappelijk belang handelt door openstaande en erkende bedragen in verband met de aandelenuitgifte niet te innen en geen juridische actie te nemen, hetgeen bevestigt dat (de meerderheid van) het bestuur niet onafhankelijk is. Partijen zijn naar aanleiding van dit verwijt vervolgens uitvoerig ingegaan op de perikelen die zijn ontstaan met betrekking tot de inning van de koopsom voor de aandelen en met name op de positie van één der bestuurders in dat verband. Deze gebeurtenissen vallen echter buiten de onderzoeksperiode, noch werpen deze een bepaald licht op hetgeen zich in de onderzoeksperiode heeft afgespeeld, zodat de Ondernemingskamer deze verder buiten beschouwing laat. De verzoeken worden derhalve afgewezen.

Uitkoop

Royal Reesink B.V., 4 april 2017 en 25 juli 2017 ECLI:NL:GHAMS:2017:2984, 200.199.978/01 OK

In de tussenbeschikking van 4 april 2017 heeft de Ondernemingskamer haar uitleg van het 90%- criterium (wettelijk prijsvermoeden) in uitkoopprocedures aangepast.

Uitgangspunt daarbij is de ratio van het 90%-criterium. Het wettelijk prijsvermoeden wordt gerechtvaardigd door de grote mate waarin degenen tot wie het bod was gericht bereid zijn gebleken hun belang in de doelvennootschap te verkopen tegen de onder het bod geboden tegenprestatie. Indien houders van ten minste 90% van de (certificaten van) aandelen waarop het bod betrekking heeft de biedprijs kennelijk ten minste een adequate weerspiegeling van de waarde van de (certificaten van) aandelen achten, is het vermoeden gerechtvaardigd dat de biedprijs billijk is. De OK dient daarom bij de vaststelling van de acceptatiegraad van het bod - dat wil zeggen bij de vaststelling of aan het 90%- criterium is voldaan - in het licht van deze ratio:

- (i) te bepalen welke (certificaten van) aandelen, behorende tot de aandelen (of certificaten) waarop het bod betrekking had; in de berekening betrokken dienen te worden (de noemer van de breuk);
- (ii) te bepalen welke door de uitkoper verworven (certificaten van) aandelen in de berekening dienen te worden betrokken (de teller van de breuk).

Bij de berekening van de acceptatiegraad wordt de noemer van de breuk vastgesteld door het aantal (certificaten van) aandelen waarop het bod betrekking heeft - vast te stellen aan de hand van het biedingsbericht - te verminderen met het aantal (certificaten van) aandelen dat wordt gehouden door:

- (a) de uitkoper en met haar in een groep verbonden rechtspersonen;
- (b) bieders in de zin van art. 1:1 Wft;
- (c) de doelvennootschap en met haar in een groep verbonden rechtspersonen;
- (d) bestuurders en commissarissen van de doelvennootschap;
- (e) degenen die als gevolg van een door de bieder getroffen regeling of een met de bieder gesloten overeenkomst in een wezenlijk andere positie verkeren dan andere houders van (certificaten van) aandelen danwel
- (f) (rechts)personen die anderszins in een wezenlijk andere positie verkeren dan houders van (certificaten van) aandelen die door acceptatie van het bod slechts hun belang in de doelvennootschap verkopen tegen de onder het bod geboden tegenprestatie.

Strikte toepassing van het uitgangspunt dat bij de berekening van de acceptatiegraad van het bod in de teller slechts verwervingen door aanvaarding van het bod en niet verwervingen anderszins meetellen, is niet steeds gerechtvaardigd in het licht van de ratio van het criterium, terwijl de bewoordingen van art. 2:359e lid 6 BW en van de dertiende EG-richtlijn ("als gevolg van de aanvaarding van het bod") er niet toe dwingen slechts (formele) aanmeldingen onder het bod in aanmerking te nemen. De OK komt terug van haar eerdere uitgangspunt dat via een gereguleerde markt of onderhandse transacties verworven (certificaten van) aandelen altijd worden uitgesloten bij de berekening van het wettelijk prijsvermoeden.

Hieruit volgt dat de teller van de breuk bestaat uit (certificaten van) aandelen behorende tot de als noemer van de breuk gedefinieerde verzameling die: (a) door de bieder zijn verworven door aanmelding onder het bod; of (b) door de bieder zijn verworven gedurende de aanmeldingstermijn en na aanmeldingstermijn van het bod op een wijze die, naar kan worden vastgesteld aan de hand van door de uitkoper te verstrekken gegevens, moet worden aangemerkt als, althans op één lijn kan worden gesteld met verwerving door aanvaarding van het bod. In de berekening van de teller zal de OK, behoudens door de uitkoper te verschaffen gegevens aan de hand waarvan anders kan worden vastgesteld, het aantal door de bieder verworven aandelen verminderen met het aantal aandelen dat ten tijde van het bod werd gehouden door (rechts)personen die zich in een wezenlijk andere positie bevonden, zodat dit aantal zowel uit de noemer als de teller wordt geëlimineerd.

Medezeggenschap (Wet op de Ondernemingsraden)

OR Nationale Stichting tot Exploitatie van Casinospelen in Nederland (Holland Casino), 3 februari 2017 (ECLI:NL:GHAMS:2017:275)

Op 27 mei 2017 heeft Holland Casino, een staatsdeelneming, de ondernemingsraad advies gevraagd over juridische afsplitsing van het vermogen van Stichting Holland Casino naar de op te richten vennootschap Holland Casino N.V. en over ontbinding van de stichting. De aandelen in Holland Casino zullen daardoor rechtstreeks door de Staat worden gehouden. Het besluit heeft geen personele consequenties. De ondernemingsraad heeft negatief geadviseerd en beroep ingesteld bij de

Ondernemingskamer. De Ondernemingskamer gaat niet mee in de klacht van de ondernemingsraad dat het besluit tot omvorming van de rechtsvorm van Holland Casino in wezen de door de regering beoogde privatisering omvat. De Ondernemingskamer oordeelt dat Holland Casino bij afweging van de betrokken belangen - waaronder ook de belangen van de Staat als een van de belangrijkste stakeholders - in redelijkheid tot het bestreden besluit heeft kunnen komen en dat zij geen koppeling heeft moeten maken met de naar verwachting op handen zijnde privatisering van het casino. Daarbij weegt onder meer mee dat Holland Casino verwacht, door de duidelijker structuur van een naamloze vennootschap, ruimere mogelijkheden te hebben op het punt van de financiering. De Staat is ook in de huidige situatie al gerechtigd tot het vermogen van Holland Casino. Dat de Staat na de omvorming ook formeel aandeelhouder wordt, is daarmee in lijn. Het feit dat Holland Casino de omvorming wil laten plaatsvinden langs een andere weg dan via art. 2:18 BW, dat omzetting van rechtspersonen mogelijk maakt, maakt het besluit niet kennelijk onredelijk. Van een ongeoorloofde omzeiling van dit artikel is geen sprake, nu de Staat de enige gerechtigde is tot winstafracht en tot het liquidatiesaldo. Holland Casino mocht het door de ondernemingsraad aangedragen alternatief, waarbij de Stichting aandeelhouder zou blijven, afwijzen, nu dat een extra governance laag zou meebrengen. Ook overigens is het besluit niet kennelijk onredelijk, waarbij van belang is dat de onderneming van Holland Casino niet wezenlijk zal veranderen als gevolg van de omzetting.

OR Uniface B.V. c.s., 10 oktober 2017 (ECLI:NL:GHAMS:2017:4123)

Het verzoek van de ondernemingsraad zag op het besluit tot verkoop van alle aandelen in Uniface B.V. (hierna 'Uniface') door M4 Global Solutions Holding BV (hierna gezamenlijk 'Uniface c.s.'). Uniface is een leverancier van een bedrijfssoftware-applicatietool.

In 2016 hebben Uniface c.s. verschillende deskundigen opdracht gegeven om de mogelijkheden tot veilingverkoop van Uniface te onderzoeken. Op 26 september 2016 is aan de ondernemingsraad medegedeeld dat een bepaalde partij de mogelijkheden voor een verkoop aan het onderzoeken was, maar niet wat dat precies inhield en ook niet dat al een Confidential Information Package was gedeeld met 36 partijen. Begin 2017 heeft een derde een bod gedaan op de aandelen Uniface. In verband met het voorgenomen besluit tot overdracht van de zeggenschap heeft Uniface op 28 april 2017 advies gevraagd aan de ondernemingsraad. Op dat moment was het *signing protocol* met de kopende partij reeds gesloten. Op 23 juni 2017 heeft de ondernemingsraad een negatief advies uitgebracht. Daaraan ligt onder meer ten grondslag dat de ondernemingsraad geen wezenlijke invloed heeft kunnen uitoefenen op het voorgenomen besluit.

De Ondernemingskamer heeft geoordeeld dat de ondernemingsraad niet tijdig om advies is gevraagd om de besluitvorming daadwerkelijk inhoudelijk te kunnen beïnvloeden. Zo is niet gebleken dat er concrete, inhoudelijke mededelingen over de voorbereidingen van de zeggenschapsoverdracht zijn gedaan, noch dat er afspraken zijn gemaakt over het tijdstip en de wijze waarop de ondernemingsraad in de besluitvorming zou worden betrokken. Daarnaast was de Ondernemingskamer van oordeel dat Uniface c.s. ontoereikende informatie hebben verstrekt met het oog op een goed verloop van de medezeggenschap. Uniface c.s. zijn in hun zorgplicht ten aanzien van een goed verloop van het adviestraject tekortgeschoten, nu zij niet tijdig en ontoereikende informatie aan

de ondernemingsraad hebben verstrekt, zij hebben nagelaten de ondernemingsraad te betrekken bij het vragen van advies voor het verstrekken van opdrachten aan deskundigen en zij voorafgaand aan de adviesaanvraag geen tijdig overleg met de ondernemingsraad hebben gevoerd. Tot slot heeft de Ondernemingskamer overwogen dat het besluit onvoldoende is gemotiveerd. Het verzoek voor recht te verklaren dat Uniface c.s. bij afweging van de betrokken belangen in redelijkheid niet hebben kunnen komen tot het bestreden besluit is derhalve toegewezen.

6. Cassatie uitspraken in 2017

De Hoge Raad heeft in 2017 drie keer (2016 zes keer, 2015 twee keer en 2014 negen keer) beslist op een cassatieberoep tegen een uitspraak van de Ondernemingskamer.² Het gaat om de volgende zaken.

Hoge Raad 31 maart 2017, SNS Bank N.V. en SNS Reaal N.V.(ECLI:NL:HR:2017:546)

Dit betreft een geschil over de beëindiging door SNS Reaal N.V. en SNS Bank N.V. van de zogenoemde overblijvende aansprakelijkheid van schulden van (voormalige) dochters in het SNS-concern jegens derden. De Ondernemingskamer heeft volgens SNS Reaal en SNS Bank miskend dat voor het slagen van een verzet van een schuldeiser op de voet van art. 2:404 lid 5 BW ten minste is vereist dat zijn vordering summierlijk aannemelijk is en dat voor het bepalen van de omvang van die vordering dezelfde maatstaf moet worden gehanteerd. Het cassatieberoep tegen de beschikking van de Ondernemingskamer van 9 december 2015 (ECLI:NL:GHAMS:2015:5141) is echter verworpen.

Na intrekking van een 403-verklaring blijft aansprakelijkheid bestaan voor schulden die voortvloeien uit rechtshandelingen die zijn verricht voordat jegens de schuldeiser een beroep op de intrekking kan worden gedaan. Deze overblijvende aansprakelijkheid kan op de voet van art. 2:404 lid 3 BW ten opzichte van de schuldeiser worden beëindigd. Voor zodanige beëindiging is onder meer vereist dat (a) de rechtspersoon waarvoor een 403-verklaring is afgelegd, niet meer tot de groep behoort, (b) een mededeling van het voornemen tot beëindiging ten minste twee maanden lang ter inzage heeft gelegen bij het handelsregister en (c) ten minste twee maanden zijn verlopen na de aankondiging in een landelijk verspreid dagblad dat en waar de mededeling ter inzage ligt. Tot twee maanden na de aankondiging kan de schuldeiser voor wiens - gestelde - vordering nog aansprakelijkheid loopt, tegen het voornemen tot beëindiging verzet doen op de voet van art. 2:404 lid 5 BW. Indien de schuldeiser dit verlangt, moet ingevolge art. 2:404 lid 4 BW, op straffe van gegrondverklaring van het verzet, voor hem zekerheid worden gesteld of hem een andere waarborg worden gegeven voor de voldoening van zijn vorderingen waarvoor nog aansprakelijkheid loopt. Dit geldt niet als de schuldeiser na het beëindigen van de aansprakelijkheid voldoende waarborgen heeft dat deze vorderingen zullen worden voldaan. Gegrondverklaring van een verzet staat ingevolge art. 2:404 lid 3, aanhef en onder d, BW in de weg aan beëindiging van de overblijvende aansprakelijkheid ten opzichte van de schuldeiser die dit verzet heeft gedaan.

² In meer beschikkingen uiteenvallende uitspraken van de Hoge Raad voor materieel één geschil zijn hier één keer geteld

De Hoge Raad heeft overwogen dat mede gelet op de totstandkomingsgeschiedenis van artikel 2:404 BW en in aanmerking genomen dat in de verzetprocedure niet over de toewijsbaarheid van de vordering van de schuldeiser wordt beslist, de rechter, in een geval waarin het bestaan en de omvang van de vordering zijn betwist, het verzet gegrond verklaart, tenzij en voor zover hij de vordering onmiskenbaar ongegrond acht. Aan zijn daarop betrekking hebbende oordeel zijn slechts beperkte motiveringseisen te stellen.

De Ondernemingskamer heeft in het licht daarvan terecht tot uitgangspunt genomen dat de schuldeiser met de beëindiging van de (mogelijk) overblijvende aansprakelijkheid niet in een ongunstiger positie mag komen te verkeren dan die waarin hij verkeerde uit hoofde van de 403-verklaring. Het oordeel van de Ondernemingskamer moet aldus worden verstaan dat de vorderingen van de curatoren en CRI niet onmiskenbaar ongegrond zijn te achten. Hetzelfde geldt voor haar oordeel over de omvang van de vorderingen. In de bestreden oordelen ligt besloten dat de stellingen van Propertize en SNS Bank dat het bedrag dat de curatoren hebben gevorderd, evident onrealistisch hoog is, niet kunnen leiden tot de conclusie dat de vordering van de curatoren onmiskenbaar ongegrond is te achten, zowel wat het bestaan als wat de omvang ervan betreft. In aanmerking genomen dat aan het oordeel van de rechter over het bestaan en de omvang van een (mogelijk door de 403-verklaring gedekte) vordering, slechts beperkte motiveringseisen kunnen worden gesteld, was de Ondernemingskamer niet tot een nadere motivering gehouden.

Hoge Raad 2 juni 2017, OR DA Retailgroep B.V. en Retail Shared Service Centre B.V. (ECLI:NL:HR:2017:982).

De Hoge Raad heeft in cassatie de uitspraak van de Ondernemingskamer van 26 mei 2016 (ECLI:NL:GHAMS:2016:2020) vernietigd.

Het verzoek van de ondernemingsraad aan de Ondernemingskamer ziet op het besluit tot verkoop (van een deel van de activa) van DA Retailgroep en Retail Shared Service Centre, die beide in staat van faillissement verkeren, in het kader van een doorstart. Volgens de ondernemingsraad is hij ten onrechte niet in de gelegenheid gesteld om advies uit te brengen over dat besluit. De Hoge Raad acht het oordeel van de Ondernemingskamer dat het adviesrecht van de ondernemingsraad in beginsel niet geldt in de situatie dat de onderneming failliet is verklaard, onjuist. Datzelfde geldt voor het oordeel van de Ondernemingskamer dat voor de toepasselijkheid van het adviesrecht van de ondernemingsraad ten minste is vereist dat de curator de onderneming voortzet. Voorts wordt naar het oordeel van de Hoge Raad terecht geklaagd dat de enkele omstandigheden dat de leveranties aan de franchisenemers zijn stopgezet en dat de curator zich heeft beperkt tot het uitvoering geven aan het biedingsproces en de afwikkeling van de boedel, ontoereikend zijn voor het oordeel dat de curator de onderneming niet in stand heeft gehouden in de zin van de WOR.

Het faillissement van een natuurlijke persoon of rechtspersoon die een onderneming in de zin van de WOR in stand houdt, leidt op zichzelf niet ertoe dat die onderneming ophoudt te bestaan of niet langer in stand wordt gehouden. De gevolgen van de faillietverklaring en de met het faillissement na te streven doeleinden zijn ook niet zodanig dat de toepasselijkheid van de WOR zich in algemene zin niet verdraagt met de toepasselijkheid van de Faillissementswet.

Voor zover het faillissementsrecht dat meebrengt, oefent de curator tijdens het faillissement de bevoegdheden van de ondernemer uit en is hij als zodanig op een lijn te stellen met de ondernemer in de zin van de WOR. Dit sluit niet uit dat hij tevens aangemerkt kan worden als bestuurder in de zin van die wet, namelijk als hij op grond van zijn taken en bevoegdheden op grond van de Faillissementswet alleen dan wel samen met anderen in de onderneming rechtstreeks de hoogste zeggenschap uitoefent bij de leiding van de arbeid. De curator is gehouden ervoor zorg te dragen dat de voorschriften gesteld bij of krachtens de WOR tijdens het faillissement worden nageleefd, met inachtneming van het volgende. Het aan de ondernemingsraad toekomende adviesrecht van art. 25 WOR ziet in beginsel niet op (besluiten tot) verkoop van goederen op de voet van art. 176 Fw en op (besluiten tot) ontslag van werknemers op de voet van art. 40 Fw, ook niet als zodanige verkoop of zodanig ontslag tot gevolg heeft dat de onderneming wordt beëindigd. De handelingen van de curator zijn dan gericht op liquidatie van het (ondernemings)vermogen, waartoe de Faillissementswet hem bevoegd maakt, en de door het adviesrecht van art. 25 WOR beschermde belangen moeten in een dergelijk geval wijken voor de belangen van de schuldeisers bij een voortvarende en voor de boedel zo voordelig mogelijke afwikkeling. Indien echter de verkoop van activa plaatsvindt in het kader van een voortzetting of doorstart van (delen van) de onderneming door dezelfde of een andere entiteit, waarbij het vooruitzicht bestaat van behoud van arbeidsplaatsen, is een daarop gericht besluit adviesplichtig op grond van art. 25 lid 1 WOR (bijvoorbeeld onderdeel a of c).

Voorts verdient opmerking dat de voorschriften die zijn gesteld bij of krachtens de WOR, niet in alle gevallen verenigbaar zijn met het faillissement van de natuurlijke persoon of rechtspersoon die de onderneming in stand houdt, zodat zij dan niet of niet onverkort kunnen worden toegepast. Zo mag de curator afwijken van de formele vereisten die art. 25 lid 2-6 WOR stelt in verband met de advisering door de ondernemingsraad als de omstandigheden van het geval dit vergen. De ondernemingsraad en de curator dienen zich bij de verwezenlijking van de doeleinden van de WOR als zodanig jegens elkaar te gedragen naar hetgeen door redelijkheid en billijkheid wordt gevorderd.

Hoge Raad 3 maart 2017, Deus Ex Machina (D.E.M.) B.V. (ECLI:NL:HR:2017:357 en 361)

Het cassatieberoep tegen de uitspraken van de Ondernemingskamer van 5 en 12 januari 2016 en van 28 april en 10 mei 2016 (ECLI:NL:GHAMS:2016:1, 381, 1611 en 1779) zijn verworpen met toepassing van artikel 81 RO (dus zonder inhoudelijke motivering). De klachten waren gericht tegen de door de Ondernemingskamer gebezigde motivering voor de door haar getroffen onmiddellijke voorzieningen in deze zaak. In zijn Conclusie gaat de Advocaat-Generaal onder meer in op de vereiste mate van motivering van een beslissing van de Ondernemingskamer om onmiddellijke voorzieningen te treffen.

IV. JAARCIJFERS

1. Algemeen

De jaarcijfers betreffen de gebeurtenissen die vallen binnen het jaar 2017. Een verzoekschrift dat in 2016 is ingediend en in 2017 ter zitting is behandeld telt voor 2017 derhalve niet mee bij de ingediende maar wel bij de ter zitting behandelde

verzoekschriften. De intrekking van het desbetreffende verzoekschrift of de uitspraak wordt eveneens meegeteld, indien zich dat nog in 2017 heeft voorgedaan. Door onder meer deze wijze van tellen kan het aantal uitspraken in een jaar hoger of lager liggen dan het aantal ingekomen zaken. In geval van één schriftelijke beslissing op twee of meer samenhangende verzoeken of vorderingen (voor zover elk een eigen administratief volgnummer heeft) wordt een dergelijke beslissing sinds verslagjaar 2014 als uitspraak meegeteld voor ieder verzoek of iedere vordering waarop beslist is.³ Tot het verslagjaar 2014 werd in die gevallen slechts één maal de schriftelijke beslissing geteld. Een minnelijke regeling die ter zitting wordt getroffen, omvat meestal ook de afspraak dat het verzoek of de vordering (op enig moment) wordt ingetrokken.⁴ Sinds het jaarverslag 2014 is ook bij de verzoekschriftprocedures eveneens de uitstroom van zaken meegeteld in gevallen waarin partijen, ondanks herhaald verzoek, niet reageren op de vraag of de - nog aanhangige procedure - wel of niet moet worden voortgezet. Deze zaken stromen uit met "ambtshalve royement" (onder doorhalingen in de algemene tabellen).

³ Toelichting:

- (i) Een voorbeeld hiervan is het geval van twee afzonderlijk ingediende verzoekschriften van een ondernemingsraad die vanwege de samenhang van de aangevochten besluiten in één schriftelijke beslissing worden afgedaan. Een voorbeeld in de enquêteprocedure is een wanbeleidverzoek en een afzonderlijk verzoek tot verhaal van de onderzoekskosten die in één schriftelijke beslissing worden afgedaan.
- (ii) Het hier weergegeven uitgangspunt wordt gehanteerd bij de telling van alle soorten in- en uitstroom van zaken: ingekomen zaken, uitspraken, minnelijke regelingen ter zitting en intrekkingen/doorhalingen. Dit uitgangspunt wordt niet gehanteerd bij de telling van zittingen, van personen en voorzieningen en de berekening van doorlooptijden; daar geldt steeds: verschillende zaken die materieel één geschil vormen worden één keer in de betreffende telling of berekening meegenomen. Zie voetnoten 5, 62 en 65 hierna.

⁴ Toelichting :

- (i) Schikkingen op slechts een enkel onderdeel van het geschil (bijvoorbeeld proceskosten) of de kale afspraak op de zitting om de zaak een bepaalde periode aan te houden worden hier niet geteld.
- (ii) Schikkingen behelzen een intrekking of aanhouding van de zaak: in 2017 zesmaal een intrekking en 12 maal een aanhouding.
- (iii) Niet in proces-verbaal vastgelegde minnelijke regelingen worden met ingang van verslagjaar 2015 meegeteld. In 2017 was dat driemaal het geval (zowel in 2016 als in 2015: tweemaal).

Tabel 1: Totaal overzicht zaken 2017

	2017	2016	2015
Ingekomen zaken	189	177	168
Behandeling ter zitting ⁵	105	96	95
Minnelijke regeling ter zitting ⁶	18	28	20
Intrekkingen/ doorhalingen	67	70	74
Uitspraken	194	228	222

Verzoekschrift of dagvaarding

Bij de Ondernemingskamer worden sommige zaken bij verzoekschrift en andere bij dagvaarding (rolprocedures) aangebracht. In 2017 was de verdeling tussen beide typen zaken als volgt:

Tabel 2

	Verzoekschrift	Dagvaarding
Ingekomen zaken	178	11
Behandeling ter zitting	103	2
Minnelijke regeling ter zitting	18	0
Intrekkingen/ doorhalingen	66	1
Uitspraken	180	14

Eerste aanleg en hoger beroep

De Ondernemingskamer maakt als bijzondere kamer deel uit van het gerechtshof Amsterdam. Zij heeft specifieke, landelijke bevoegdheden. In het overgrote deel van de zaken fungeert zij als eerste en enige feitelijke rechter. Voor 2017 is de verdeling tussen eerste aanleg en hoger beroep zaken als volgt:

⁵ Toelichting:

- (i) Inclusief gehouden comparities en pleidooien: in 2017 en 2016 twee comparities en één pleidooi per jaar.
- (ii) Meerdaagse zittingen in een zaak worden geteld als één zitting.
- (iii) Op deze 105 zittingen zijn in totaal 120 ingekomen verzoeken of vorderingen behandeld in 2017 (voor 2016 is deze verhouding 96 om 107 en in 2015 95 om 108). Met elkaar samenhangende verzoeken of vorderingen worden zoveel mogelijk in één keer ter zitting behandeld, en in voorkomende gevallen ook als zodanig geteld.

⁶ Toelichting:

- (i) In 2017 deed zich niet de situatie voor dat voor twee of meer samenhangende zaken (die dus afzonderlijk worden geteld) één minnelijke regeling werd getroffen (in 2016: één geval waarin voor twee samenhangende zaken één minnelijke regeling is getroffen, in 2015: één geval van drie samenhangende zaken).
- (ii) Van de 18 zaken in 2017, waarin een minnelijke regeling ter zitting werd getroffen, ging die regeling 12 maal gepaard met een aanwijzing van een of meer personen op verzoek van partijen (geen cijfers over voorgaande jaren beschikbaar).

Tabel 3

	Eerste aanleg	Hoger beroep
Ingekomen zaken	185	4
Behandeling ter zitting	103	2
Minnelijke regeling ter zitting	18	0
Intrekkingen/ doorhalingen	66	1
Uitspraken	193	1

2. Verzoekschriftprocedures Enquêteprocedure, artikel 2:344 BW e.v.

De enquêteprocedure is de meest voorkomende procedure bij de Ondernemingskamer. In 2017 hadden

126 verzoekschriften betrekking op het enquêterecht, 70,8% (126 op 178) van alle ingekomen verzoekschriften en 66,7% (126 op 189) van het totaal aantal nieuwe zaken. Zie de verzameltabellen onder 6.

Binnen de enquêteprocedure wordt gewoonlijk onderscheid gemaakt tussen de zogeheten eerste fase en de tweede fase. Ten behoeve van dit jaarverslag worden de verzoeken en beslissingen op de voet van artikel 2:345 tot en met 2:353 BW gerekend tot de eerste fase. De verzoeken en beslissingen op de voet van artikel 2:354 tot en met 2:356 BW worden gerekend tot de tweede fase.⁷ Het aantal eerste fase verzoekschriften overtreft het aantal in de tweede fase: 88,1% (111) tegenover 11,9% (15). Dat geldt ook voor de beschikkingen: 80,4% (127) tegenover 19,6% (31).

Tabel 4

	2017	2016	2015
Ingekomen zaken	127	120	110
Eerste fase ⁸	111	98	100
Tweede fase	16	22	10
Beschikkingen	158	190	175
Eerste fase	127	177	162
Tweede fase	31	13	13

Enquête, eerste fase

Tot en met 2009 werden de ingekomen verzoeken tot het treffen van onmiddellijke voorzieningen afzonderlijk geteld, ongeacht of zij gelijktijdig met het enquêteverzoek werden ingediend. Sinds het jaarverslag 2010 wordt het aantal ingediende verzoekschriften geteld en vervolgens uitgesplitst naar hetgeen in het verzoekschrift verzocht is.

In de eerste fase van de enquêteprocedure worden niet alleen beslissingen gegeven op enquêteverzoeken en verzoeken tot het treffen van onmiddellijke voorzieningen, maar

⁷ Een uitzondering op deze verdeling vormt een verzoek tot het treffen van onmiddellijke voorzieningen (artikel 2:349a lid 2 BW) in de tweede fase.

⁸ Hieronder vallen verzoeken tot enquête en/of onmiddellijke voorzieningen enerzijds en alle andere verzoeken in eerste fase anderzijds (in 2017: 106 plus 5, in 2016: 81 plus 17, in 2015: 89 plus 11,). Deze uitsplitsing is ook gemaakt in tabel 5 hieronder.

daarnaast veelvuldig op verzoeken met een incidenteel karakter. Te denken valt aan verzoeken tot verhoging van het onderzoeksbudget (artikel 2:350 lid 3 BW), verzoeken aan de raadsheer-commissaris (r-c) tot het geven van een aanwijzing (artikel 2:350 lid 4 BW) of tot het geven van een bevel tot medewerking aan het onderzoek (artikel 2:352 BW), verzoeken tot het gelasten van een getuigenverhoor (artikel 2:352a BW), tot uitbreiding van het bevolen onderzoek, en tot inzage en machtiging tot mededeling uit het verslag (artikel 2:353 lid 2 en 3 BW), en beschikkingen waarmee de procedure wordt beëindigd nadat onmiddellijke voorzieningen zijn getroffen en/ of een onderzoek is gelast, of waarmee een benoemde onderzoeker of bestuurder wordt aangewezen, ontheven of vervangen. Een deel van deze verzoeken wordt op informele wijze gedaan en vergt geen inhoudelijke behandeling en wordt daarom niet afzonderlijk geteld. Incidentele verzoeken die wel een inhoudelijke behandeling vergen, worden wel afzonderlijk geteld⁹ en zijn in onderstaande tabel in de categorie 'ingekomen verzoeken' verwerkt.

Tabel 5: Enquête, eerste fase

	2017	2016	2015
Ingekomen verzoeken totaal	111	98	100
Alleen enquête	4	8	8
Enquête met onmiddellijke voorzieningen	94	64	70
Alleen verzoek tot onmiddellijke voorzieningen	8	9	11
Verzoek aan r-c (350 lid 4/352 lid 1)	3	6	-
Verzoek inzage/machtiging (353)	1	6	-
Overige ¹⁰	1	5	11
Intrekkingen	30	35	43
Voor zitting	13	17	19
Ter of na zitting	17	18	24
Ambtshaveroyement/doorhaling	0	2	3
Benadeling ter zitting	74	63	73
Beschikking totaal	127	177	162
Geheel of gedeeltelijk toegewezen	29	34	31
Enquête toegewezen	0	3	3
Enquête en onmiddellijke voorzieningen toegewezen	17	25	21
Enquête toe-, onmiddellijke voorzieningen afgewezen	1	1	0
Onmiddellijke voorzieningen toegewezen ¹¹	11	5	7

⁹ In die gevallen wordt de desbetreffende zaak in het administratieve systeem geregistreerd onder een afzonderlijk volgnummer. Hierbij moet vooral worden gedacht aan verzoeken waar een voldragen partijdebat op volgt en die een inhoudelijk oordeel van de Ondernemingskamer, de voorzitter of de raadsheer-commissaris vergen.

¹⁰ In 2017: één maal een verzoek tot het houden van een getuigenverhoor (artikel 2:352a BW).

¹¹ Hieronder vallen niet slechts de spoedvoorzieningen voorafgaand aan een beslissing op het enquêteverzoek, maar ook beslissingen tot het treffen van nadere onmiddellijke voorzieningen in de onderzoeksfase. In 2017

	2017	2016	2015
Afwijzingen	28	20	21
Enquête afgewezen	3	6	3
Enquête en onmiddellijke voorzieningen afgewezen ¹²	20	9	10
Onmiddellijke voorzieningen afgewezen ¹³	5	5	8
Overige enquêtebeschikkingen	70	123	110
Afzonderlijke aanwijzing onderzoeker ¹⁴	10	21	18
Afzonderlijke aanwijzing OK-functionaris ¹⁵	24	18	14
Afzonderlijke inzag onderzoeksverslag	0	1	3
Machtiging mededeling uit verslag	1	6	7
Kostenverhoging onderzoek ¹⁶	6	12	10
Vaststelling vergoeding onderzoeker ¹⁷	5	14	11
Beslissingen raadsheer-commissaris ¹⁸	2	6	2
Beëindiging na bereiken minnelijke regeling ¹⁹	10	14	25

zijn hier zeven met elkaar samenhangende zaken geteld terwijl het materieel één geschil betreft (Aptitude Health B.V. c.s.).

¹² In 2017: één keer deed zich hier de situatie voor dat in materieel één geschil twee zaken zijn geteld (Van der Wurf Import Center B.V.).

¹³ In 2017: één keer deed zich hier de situatie voor dat in materieel één geschil twee zaken zijn geteld (Mitralis Diagnostisch Centrum B.V. c.s.).

¹⁴ Bij een beschikking waarmee een onderzoek wordt bevolen, wordt meestal "een nader aan te wijzen persoon benoemd teneinde het onderzoek te verrichten". De onderzoeker wordt dan meestal bij afzonderlijke beschikking aangewezen; soms vindt geen aanwijzing van een persoon plaats. In 2017 bevat een uitsluitend hier getelde beslissing tot aanwijzing van een onderzoeker tevens een afwijzing van het verzoek om de enquêteprocedure te beëindigen (Loda Holding B.V.).

¹⁵ Toelichting:

- (i) In deze categorie vallen de afzonderlijke aanwijzingen van andere functionarissen dan die van onderzoekers, zoals bestuurders en commissarissen. Indien deze tegelijk met een onderzoeker worden aangewezen wordt die beschikking geteld in de categorie 'afzonderlijke aanwijzing onderzoeker'.
- (ii) Dit hoge aantal in 2017 verdient toelichting: hier zijn zeven met elkaar samenhangende zaken afzonderlijk geteld voor de aanwijzing van een bestuurder en later nogmaals voor de aanwijzing van een beheerder van aandelen, terwijl het materieel één geschil betreft (Aptitude Health B.V. c.s.). Genormaliseerd had dat tot 12 afzonderlijke aanwijzingen van een OK-functionaris geleid.

¹⁶ Indien bij een beslissing over verhoging van het onderzoeksbudget tevens de vergoeding van de onderzoeker wordt vastgesteld, wordt deze beschikking geteld bij 'vaststelling vergoeding onderzoeker', en niet bij 'kostenverhoging onderzoek'.

¹⁷ In 2016: in materieel één geschil is de vaststelling van de vergoeding van de onderzoeker wel vier maal geteld, nu het onderzoek in die vier met elkaar samenhangende zaken was gelast (Museum Vastgoed Groep B.V. c.s.). Genormaliseerd is het aantal vaststellingen van de vergoeding van de onderzoeker 11.

¹⁸ In 2017: in beide gevallen een afwijzing op een verzoek tot het geven van een aanwijzing (artikel 2:350 lid 4 BW).

¹⁹ Toelichting:

- (i) Procedures worden bij beschikking beëindigd indien onmiddellijke voorzieningen zijn getroffen en/of een onderzoek is gelast, maar voortzetting van de procedure geen doel meer dient (bijvoorbeeld door een minnelijke regeling tussen partijen of door gebrek aan baten bij de vennootschap waardoor het onderzoek niet aan kan vangen).

	2017	2016	2015
Beëindiging overig ²⁰	3	8	7
Deponering met terinzagelegging verslag ²¹	5	16	8
Overige ²²	4	7	5

Enquête, tweede fase

Tabel 6: Enquête, tweede fase

	2017	2016	2015
Ingekomen verzoeken	16	22	10
Wanbeleid	7	15	8
Onmiddellijke voorzieningen ²³	5	2	1
Kostenverhaal 2:354 BW ²⁴	2	4	1
Overige ²⁵	2	1	0
Behandeling ter zitting ²⁶	15	14	5
Intrekking/doorhaling	5	1	2
Voor de zitting	2	1	2
Na de zitting	3	0	0
Beschikkingen	31	13	13

- (ii) Beëindiging van onmiddellijke voorzieningen als gevolg van een minnelijke regeling volgt meestal op een intrekking van het onderliggende enquêteverzoek. Die intrekking wordt geteld onder intrekkingen/doorhalingen. De beschikking waarbij de onmiddellijke voorziening wordt beëindigd wordt hier als beschikking meegeteld.
- (iii) Soms wordt na het treffen van een minnelijke regeling de zaak stapsgewijs beëindigd op verzoek van partijen, zoals eerst een beschikking tot beëindiging van de onmiddellijke voorziening of een deel daarvan, en daarna een afzonderlijke beschikking waarbij het onderzoek en eventueel resterende onmiddellijke voorziening worden beëindigd. Beide beschikkingen worden in die situatie geteld onder 'beëindiging na minnelijke regeling'.
- (iv) In 2017: in één zaak waarin is beëindigd wegens een minnelijke regeling is bij die beschikking voorts op verzoek van een commissaris de bezoldiging van die commissaris op de voet van artikel 2:357 lid 4 BW vastgesteld (Stichting De Gelderhorst). Die beschikking is één maal geteld.

²⁰ Betreft dus zowel beëindiging van afzonderlijke onmiddellijke voorzieningen als beëindiging van het onderzoek tezamen met eventuele onmiddellijke voorzieningen.

²¹ Toelichting:

- (i) Als in de deponeringsbeschikking tevens het onderzoeksbudget verhoogd is en/of de vergoeding van de onderzoeker is vastgesteld, wordt de beschikking uiteraard slechts één maal geteld, te weten onder 'Deponering met terinzagelegging verslag'.
- (ii) In 2016: in materieel één geschil is de deponering van een onderzoeksverslag wel vier maal geteld, nu het onderzoek in die vier met elkaar samenhangende zaken was gelast (Museum Vastgoed Groep B.V. c.s.). Aldus genormaliseerd is het aantal deponeringen dan 13 voor 2016.

²² Toelichting:

- (i) Voor 2017 betreft het één maal een ontheffing van een OK-functionaris, één maal een niet-ontvankelijkheid met proceskostenveroordeling na een intrekking, één maal een toewijzing van het verzoek tot het gelasten van een getuigenverhoor ex artikel 2:352a BW, en één maal een aanhouding van een verzoek tot het treffen van onmiddellijke voorzieningen.

²³ In 2016: in materieel één geschil zijn drie afzonderlijke wanbeleidverzoeken ingediend en dus als zodanig geteld (ZED+ B.V.).

²⁴ In 2016: in twee zaken zijn aanstonds niet-ontvankelijke verzoeken tot verhaal van de onderzoekskosten ingediend; die zijn om die reden niet als afzonderlijk ingekomen verzoeken geregistreerd en dus ook niet geteld.

²⁵ In 2017: betreft één verzoek tot verlenging van de geldingsduur van een getroffen voorziening (artikel 2:357 lid 2 BW) en één verzoek tot vaststelling van de bezoldiging van een vereffenaar (artikel 2:23 BW).

²⁶ In 2017: waarvan één schikkingscomparitie.

	2017	2016	2015
Verzoek wanbeleid toegewezen ²⁷	6	3	4
Verzoek wanbeleid afgewezen	2	3	3
Separate beslissing (onmiddellijke) voorzieningen ²⁸	5	4	1
Afzonderlijke aanwijzing OK-functionaris ²⁹	6	-	-
Beëindiging na minnelijke regeling ³⁰	4	0	2
Verhaal onderzoekskosten (354) ³¹	5	0	1
Overige beschikkingen ³²	3	3	2

Tabel 7: Enquête, minnelijke regelingen ter zitting getroffen

	2017	2016	2015
Eerste fase ³³	15	23	17
Tweede fase ³⁴	2	1	1

Doorlooptijden

Bij de enquêteprocedure is hieronder een onderscheid tussen de verschillende soorten uitspraken gemaakt.³⁵ De hier weergegeven doorlooptijden betreffen het gemiddeld aantal kalenderdagen:

(i) tussen indiening van het verzoek en de mondelinge behandeling (behandelperiode genoemd), (ii) tussen de mondelinge behandeling van een verzoek en de eerste uitspraak in 2017 op het verzoek (de beslisperiode), en (iii) de optelsom van (i) en (ii)

²⁷ In 2017: in materieel één geschil zijn drie afzonderlijke wanbeleidverzoeken toegewezen en als zodanig geteld (ZED+ B.V.)

²⁸ In 2017: één maal een nadere voorziening getroffen (ontbinding), één maal een afwijzing van het verzoek tot nadere onmiddellijke voorzieningen, en in materieel één geschil drie afzonderlijke toewijzingen van onmiddellijke voorzieningen (ZED+ B.V.).

²⁹ In 2017: in materieel één geschil drie afzonderlijke aanwijzingen van OK-functionarissen (ZED+ B.V.).

³⁰ Deze vier beëindigingen zien op materieel twee geschillen.

³¹ In 2017: vier maal een toewijzing en één maal een afwijzing.

³² In 2017: één maal beëindiging aanvullend onderzoek, één maal beëindiging van een onmiddellijke voorziening en één maal verlenging van een reeds getroffen voorziening op de voet van artikel 2:357 lid 2 BW.

³³ In 2017: zes maal een intrekking; negen maal een aanhouding, waarvan twee zonder proces-verbaal. In 10 van de 15 zaken is op verzoek van partijen een persoon aangewezen: vier maal een bindend adviseur, vier maal een mediator, één maal een bestuurder en in één zaak een bestuurder en een voorzitter van de raad van commissarissen gezamenlijk.

³⁴ In 2017: in beide gevallen met proces-verbaal; één maal een aanwijzing van een persoon (procesbegeleider).

³⁵ De uitsplitsingen in de tabellen hieronder zien dus op het type van de beslissing (en niet op het type van het verzoek). Voorbeeld: als ten aanzien van een verzoek tot enquête en onmiddellijke voorzieningen alleen een beslissing volgt op het verzoek tot onmiddellijke voorzieningen dan valt die beslissing voor de telling van de doorlooptijden hier onder de categorie Alleen onmiddellijke voorzieningen.

(totale doorlooptijd per beslissing).³⁶ De behandelperiode en de totale doorlooptijd per beslissing zijn voor het eerst in verslagjaar 2017 voor de enquêteprocedure nader uitgesplitst. Alleen de beslisperiode kan worden vergeleken met daaraan voorafgaande jaren.

Tabel 8: Behandelperiode in dagen

	2017	2016
Eerste fase beschikkingen ³⁷	41	52
Enquête	59	85
Enquête met onmiddellijke voorzieningen	44	51
Alleen onmiddellijke voorzieningen	28	36
Tweede fase beschikkingen	95	63
Wanbeleid	103	93
Alleen (onmiddellijke) voorzieningen ³⁸	81	3

Tabel 9: Beslisperiode in dagen

	2017	2016	2015
Eerste fase beschikkingen	44	46	53
Enquête	98	62	88
Enquête met onmiddellijke voorzieningen	50	52	58
Alleen onmiddellijke voorzieningen ³⁹	5	17	19
Tweede fase	63	62	195
Wanbeleid	84	83	-
Alleen (onmiddellijke) voorzieningen	26	19	-

³⁶ Zie voor een toelichting op de hier gekozen berekeningswijze, alsmede op andere wijze berekende doorlooptijden paragraaf 5.

³⁷ In tabellen 8-10 betreffen de hoofdcategorieën Eerste fase beschikkingen en Tweede fase beschikkingen steeds het gewogen gemiddelde aantal dagen.

³⁸ In 2017 ging het slechts om vier zaken; in 2016 over drie zaken, van één daarvan werd het verzoek pas ter zitting gedaan.

³⁹ Hierin zijn ook verdisconteerd de grote, complexe zaken TMG en AkzoNobel.

Tabel 10: Totale doorlooptijd per beslissing in dagen

	2017	2016
Eerste fase beschikkingen	85	98
Enquête	157	147
Enquête met onmiddellijke voorzieningen	94	103
Alleen onmiddellijke voorzieningen	33	53
Tweede fase beschikkingen	158	125
Wanbeleid	187	176
Alleen (onmiddellijke) voorzieningen	107	22

Adviesrecht van de ondernemingsraad, artikel 26 WOR

Na de verzoekschriften in de enquêteprocedure, vormen de verzoekschriften op de voet van artikel 26 WOR het grootste percentage (26,4%) ingediende verzoekschriften. Een ruime meerderheid pleegt echter voor de zitting weer te worden ingetrokken. In 2017 zijn 30 verzoeken vóór de behandeling ter zitting ingetrokken, terwijl in dat jaar 47 verzoeken zijn ingediend. Zie de verzameltabellen onder 6.

De gemiddelde doorlooptijd tussen de mondelinge behandeling van een verzoek op basis van artikel 26 WOR en de uitspraak (beslisperiode) bedraagt in 2017 40 dagen (in 2016 38, in 2015 53).

Tabel 11

	2017	2016	2015
Ingekomen verzoeken	47	38	36
Behandeling ter zitting	11	15	9
Intrekking/doorhaling	30	29	22
Voor de zitting	30	24	21
Na de zitting	0	5	1
Minnelijke regeling ter zitting ⁴⁰	1	4	1
Beschikkingen	13	11	9
Verzoek toegewezen	4	7	5
Verzoek afgewezen	9	4	4

Overige verzoekschriftprocedures

Hierna volgt een overzicht van een aantal andere verzoekschriftprocedures bij de Ondernemingskamer. Procedures die noch in 2017, noch in 2016 zijn voorgekomen, worden niet genoemd.

⁴⁰ In 2017: met aanwijzing van een mediator op verzoek van partijen.

Tabel 12: Jaarrekeningprocedure, artikel 2:447 BW

	2017	2016	2015
Ingekomen verzoeken	1	3	2
Behandeling ter zitting	1	1	2
Beschikkingen	4	0	3
Intrekkingen	1	1	1

Tabel 13: Procedures op grond van de Wft

	2017	2016	2015
Ingekomen verzoeken ⁴¹	2	0	0
Behandeling ter zitting	1	0	1
Beschikkingen ⁴²	2	2	0

Hoger beroep van een beschikking van de rechtbank inzake de intrekking van een '403-verklaring', artikel 2:404 BW

Tabel 14

	2017	2016	2015
Ingekomen verzoeken ⁴³	0	0	6
Behandeling ter zitting	0	0	2
Beschikkingen	0	0	6
Intrekkingen	0	0	1

Procedures op de voet van artikel 36 lid 3 WMS

Artikel 36 lid 3 van de Wet medezeggenschap op scholen (WMS) biedt de mogelijkheid bij de Ondernemingskamer beroep in te stellen tegen een beslissing van de landelijke commissie geschillen WMS (LCG WMS). Daarnaast kent deze wet tot 1 januari 2017 de mogelijkheid om bij dagvaarding een vordering tot naleving van de verplichtingen jegens de medezeggenschapsraad aan de Ondernemingskamer voor te leggen (artikelen 36 leden 1 en 2 WMS). Vanaf 1 januari 2017 dienen alle geschillen bij verzoekschrift te worden ingediend, en is uitsluitend de LCG WMS in eerste aanleg bevoegd.⁴⁴ De Ondernemingskamer behandelt dan alleen nog beroepen tegen uitspraken van de LCG WMS.

⁴¹ In 2017: één verzoek in het kader van de lopende SNS-procedure (Vaststelling schadeloosstelling artikel 6:11 Wft (Interventiewet)), en één verzoek tot vaststelling van aanvullende schadevergoeding op grond van artikel 3:159AB Wft (Conservatrix N.V.).

⁴² Betreft de hiervoor genoemde lopende SNS-procedure.

⁴³ Betreft uitsluitend verzet tegen overblijvende aansprakelijkheid na intrekking van 403-verklaringen binnen het (voormalige) SNS-concern. Dat geldt ook voor de beschikkingen. De zaken zijn als één gecombineerde zitting geteld.

⁴⁴ Staatsblad 2016, 273.

Tabel 15

	2017	2016	2015
Ingekomen beroepsschriften	0	1	2
Ingekomen dagvaardingen	-	0	1
Behandeling ter zitting	1	0	2
Uitspraken	1	0	2
Intrekkingen	0	0	1

Verzoek aan de voorzitter van de Ondernemingskamer tot goedkeuring van de aanwijzing van een accountant, artikel 2:328 (fusie) of 334aa (splitsing) BW

Tabel 16

	2017	2016	2015
Ingekomen verzoeken	1	0	0
Behandeling ter zitting	0	0	0
Beschikkingen	1	0	0
Intrekkingen	0	0	0

Geschillen in het kader van de structuurregeling, artikel 2:152-164a/262-274a BW

Tabel 17

	2017	2016	2015
Ingekomen verzoeken	0	1	0
Behandeling ter zitting	0	0	0
Beschikkingen	0	0	0
Intrekkingen	0	1	0

3. Rolprocedures

De belangrijkste rolprocedures betreffen die van de uitkoop van minderheidsaandeelhouders door de grootaandeelhouder die 95% of meer van de aandelen in een NV of BV houdt. Daarnaast wordt een enkele keer een procedure krachtens de geschillenregeling tussen aandeelhouders van een besloten vennootschap aanhangig gemaakt. De geschillenregeling wordt in eerste aanleg in beginsel door de rechtbank behandeld. Het hoger beroep wordt ingesteld bij de Ondernemingskamer.

De uitkoopprocedure wordt in eerste aanleg door de Ondernemingskamer behandeld. Het betrof in 2017 3,7% van alle ingekomen zaken. Het aantal uitspraken in de uitkoopprocedure maakt 7,2% uit van het totaal aantal uitspraken van de Ondernemingskamer in 2017. De gemiddelde doorlooptijd in de uitkoopprocedures tussen het vragen van arrest en de daaropvolgende uitspraak (beslisperiode) bedraagt 81 dagen (101 in 2016, 84 in 2015).⁴⁵

⁴⁵ Hierbij zijn de arresten waarbij alleen deskundigen zijn aangewezen, de kosten van het deskundigenonderzoek zijn verhoogd of een comparitie is gelast niet meegerekend.

Uitkoop minderheidsaandeelhouders, artikel 2:92a, 201a, 359c of 359d BW

Tabel 18

	2017	2016	2015
Ingekomen zaken	7	12	9
Vordering ex 2:92a BW	2	2	4
Vordering ex 2:201a BW	5	4	2
Vordering ex 2:359c BW	0	6	3
Vordering ex 2:359d BW	0	0	0
Behandeling ter zitting	0	2	0
Doorhalingen	0	0	1
Arresten	14	22	16
Comparitie bevolen	1	1	0
Tussenarrest	5	14	6
Eindarrest	8	7	10

Geschillenregeling, artikel 2:336 e.v. BW

Tabel 19

	2017	2016	2015
Ingekomen zaken ⁴⁶	4	2	2
Behandeling ter zitting	2	1	1
Doorhalingen	1	0	0
Arresten	0	1	3
Comparitie bevolen	0	0	0
Tussenarrest	0	0	3
Eindarrest	0	1	3
Minnelijke regeling ter zitting	0	0	0

4. Overige: hersteluitspraak, artikel 31 Rv

Tabel 20

	2017	2016	2015
Uitspraken	1	3	8

5. Doorlooptijden: overzicht

Bij het bepalen van doorlooptijden kunnen verschillende perioden worden onderscheiden:

- de behandelperiode: de periode tussen het tijdstip waarop de zaak bij de Ondernemingskamer aanhangig wordt gemaakt en het tijdstip waarop partijen de Ondernemingskamer vragen te beslissen⁴⁷,
- de beslisperiode: de periode vanaf het tijdstip waarop partijen de Ondernemingskamer vragen te beslissen en het tijdstip waarop de uitspraak wordt gedaan;

⁴⁶ In 2017: waarvan twee zaken in materieel één geschil (Deus Ex Machina (D.E.M.) B.V.).

⁴⁷ In verzoekschriftprocedures wordt steeds de dag van de mondelinge behandeling gehanteerd. In rolprocedures wordt steeds gehanteerd het tijdstip waarop partijen bij afzonderlijke rolhandeling om arrest vragen.

- totale doorlooptijd per beslissing: de som van deze periodes: de totale doorlooptijd vanaf aanbrengen tot de beslissing;
- de totale doorlooptijd per zaak: de periode vanaf aanbrengen tot de uitspraak waarmee een einde aan de procedure komt.

De volgende toelichting dient ter vergroting van het inzicht in en de betekenis van de doorlooptijden.

Indien meer dan één beslissing wordt gegeven (een of meer tussenbeslissingen en een eindbeslissing), kunnen telkens opnieuw behandelperiode en beslisperiode worden berekend; na een tussenbeslissing begint de volgende behandelperiode op het tijdstip van de tussenbeslissing.⁴⁸

Bij de berekening van doorlooptijden in de verzoekschriftprocedures zijn, tenzij uitdrukkelijk anders vermeld, alleen die zaken meegenomen waarin een mondelinge behandeling heeft plaatsgevonden. Op een uitspraak in een enkele zaak na is aan de uitspraken in de categorie 'Overige enquêtebeschikkingen' (zie hoofdstuk III.2) geen mondelinge behandeling voorafgegaan. De doorlooptijden van die uitspraken zijn dus niet meegenomen en zijn ook weinig relevant omdat het vaak regie-getinte beslissingen zijn waarvan de doorlooptijd doorgaans niet meer dan een of enkele weken is. Andersom is, een enkele uitzondering daargelaten, aan enquêtebeschikkingen in eerste en tweede fase steeds een mondelinge behandeling voorafgegaan. De doorlooptijden van die zaken zijn wel opgenomen en zijn ook relevant, omdat het materiële beslissingen betreft (toewijzing enquêteverzoek etc.). Alleen de eerste mondelinge behandeling en de eerste daaropvolgende beslissing worden gebruikt voor de berekening van doorlooptijden.

Bij enquêteprocedures in eerste fase blijft de procedure in geval van toewijzing formeel doorlopen ook ná de eindbeslissing: het bevolen onderzoek vindt immers plaats na die eindbeslissing, terwijl eventueel getroffen onmiddellijke voorzieningen doorgaans ook doorlopen. De periode na de eindbeslissing in de 1e fase wordt voor het bepalen van de doorlooptijden niet meegerekend. Voorts geldt dat 1e en 2e fase als twee verschillende zaken worden gezien: de totale doorlooptijd per zaak betreft dus steeds de onderscheiden fasen afzonderlijk.

De in het verslag vermelde doorlooptijden zijn gemeten in kalenderdagen. Hieronder worden de volgende categorieën doorlooptijden weergegeven:

- a. de behandelperiode van zaken waarin in 2017 een zitting heeft plaatsgevonden/arrest is gevraagd (verder: de appointeringstermijn);
- b. de behandelperiode van zaken waarin in 2017 uitspraak is gedaan;
- c. de beslisperiode in zaken waarin in 2017 uitspraak is gedaan;
- d. de totale doorlooptijd per beslissing voor beslissingen in 2017: optelsom van b en c.
- e. de totale doorlooptijd per zaak voor zaken die in 2017 geëindigd zijn.

De gemeten zaken zijn bij a dus die waarin de mondelinge behandelingen in 2017 waren, bij b, c end de uitspraken in 2017, en bij ede zaken die in 2017 zijn geëindigd. Aan de categorieën a enerzijds, b, c end anderzijds, respectievelijke anderzijds liggen dus niet

⁴⁸ Beslissingen op informeel gedane verzoeken, zoals om kostenverhoging van een onderzoek (ook bij deskundigenberichten), worden niet meegeteld.

steeds dezelfde zaken ten grondslag. De gemeten zaken zijn bij a dus die waarin de mondelinge behandelingen in 2017 waren, bij b, c end de uitspraken in 2017. Aan de categorieën a enerzijds, en b, c end anderzijds liggen dus niet steeds dezelfde zaken ten grondslag. Bij de berekening van doorlooptijden (a - d) is wel steeds vastgehouden aan de regel dat verschillende zaken die materieel één geschil vormen, gezamenlijk één keer in de betreffende berekening van de doorlooptijd worden meegenomen.

Bij verzoekschriftprocedures heeft de Ondernemingskamer meer invloed op de duur van de behandelperiode dan bij rolprocedures. Bij de eerste categorie dient zij zelf een datum voor de mondelinge behandeling te bepalen, bij de tweede categorie heeft de Ondernemingskamer veel minder invloed op het moment waarop partijen om arrest vragen. Dat moment wordt beïnvloed door de vraag of er een gedaagde is verschenen die verweer voert. Aldus is de behandelperiode bij rolprocedures veel minder bruikbaar voor de beoordeling van de snelheid waarmee de Ondernemingskamer de zaak behandelt, dan bij verzoekschriftprocedures.

A. Appointeringstermijn⁴⁹

Deze behandelperiode laat zien het aantal dagen tussen:

- (i) de dag van indiening verzoekschrift/aanbrengen op de rol (of dag van tussenarrest) en
- (ii) de dag in 2017 waarop de mondelinge behandeling heeft plaatsgevonden/arrest is gevraagd.⁵⁰

De zaken die hierin zijn opgenomen zijn die waarin in 2017:

- voor verzoekschriften: een mondelinge behandeling heeft plaatsgevonden;
- voor rolprocedures: arrest is gevraagd.

Tabel 21

	2017	2016	2015
Enquête eerste fase	46	49	64
Enquête tweede fase	95	88	106
WOR	70	44	70
Overige verzoekschriften	43	62	111
Uitkoop ⁵¹	124	41	82
Geschillenregeling	-	177	54

B. Behandelperiode

Deze behandelperiode toont het aantal dagen tussen:

⁴⁹ In het jaarverslag 2015 werd de Appointeringstermijn nog Behandelperiode-I genoemd.

⁵⁰ Bij verzoekschriftprocedures geeft deze categorie dus het antwoord op de vraag hoe lang de partijen die in 2017 zitting hadden, hebben moeten wachten op de mondelinge behandeling van het verzoekschrift. Daar zitten dus ook verzoekschriften bij die partijen vóór 2017 hebben ingediend en/of waarop de Ondernemingskamer na 2017 uitspraak heeft gedaan. Eveneens zitten daar dus zaken in die na de zitting in 2017 zijn ingetrokken en niet tot een uitspraak hebben geleid. Overigens wordt de appointeringstermijn mede bepaald door de verhinderdata van partijen.

⁵¹ Voor uitkoop en geschillenregeling (rolprocedures): periode tussen aanbrengen of tussenarrest en (opnieuw) arrest vragen in 2017. In 2017 vertroebelt de zaak Teleplan (429 dagen) het beeld; genormaliseerd is de appointeringstermijn in uitkoopzaken in 2017 86 dagen.

- (i) de dag van indiening verzoekschrift/aanbrengen op de rol (of dag van tussenarrest) en
- (ii) de dag waarop de mondelinge behandeling heeft plaatsgevonden/arrest is gevraagd.

De zaken die hierin zijn opgenomen zijn die waarin in 2017 uitspraak is gedaan.⁵²

Hierin onderscheidt deze categorie zich dus van die van de Appointeringstermijn. Een groot deel overlapt elkaar, maar door het verschil in referentiepunt liggen aan de behandelperiode deels andere zaken ten grondslag dan aan de Appointeringstermijn. De meting bij beide periodes is aan elkaar gelijk; het enige verschil is dat andere zaken zijn gemeten.

De behandelperiode wordt sinds verslagjaar 2015 gemeten (toen nog Behandelperiode-II genoemd).

Tabel 22

	2017	2016	2015
Enquête eerste fase	41	52	64
Enquête tweede fase	95	63	128
WOR	62	43	69
Overige verzoekschriften ⁵³	54	62	113
Uitkoop	119	45	65
Geschillenregeling	-	177	54

C. Beslisperiode

De beslisperiode laat zien het aantal dagen tussen:

- (i) de dag waarop de mondelinge behandeling heeft plaatsgevonden/arrest is gevraagd en
- (ii) de dag waarop de Ondernemingskamer in 2017 uitspraak heeft gedaan.

De zaken die hierin zijn opgenomen zijn die waarin in 2017 uitspraak is gedaan. Dat zijn dus dezelfde zaken die zijn gehanteerd bij berekening van de Behandelperiode (zie B hiervoor).

Tabel 23

	2017	2016	2015
Enquête eerste fase	44	46	53
Enquête tweede fase ⁵⁴	63	62	195
WOR	40	38	53
Overige verzoekschriften ⁵⁵	48	-	132
Uitkoop	81	101	84
Geschillenregeling	-	131	109

⁵² Hier zitten dus ook zaken bij waarin het verzoekschrift/ de dagvaarding vóór 2017 is ingediend/aangebracht en waarvan de mondelinge behandeling/het vragen van arrest vóór 2017 heeft plaatsgevonden.

⁵³ In 2017: slechts op één zaak gebaseerd.

⁵⁴ Voor 2015: genormaliseerd zou de beslisperiode zijn 119 dagen (in plaats van 195).

⁵⁵ In 2017: slechts op één zaak gebaseerd.

D. Totale doorlooptijd per beslissing

Deze doorlooptijd geeft weer het aantal dagen tussen:

- (i) de dag van indiening verzoekschrift/aanbrengen op de rol (of dag van tussenarrest) en
- (ii) de eerste daarop volgende beslissing in 2016. Het betreft dus de optelsom van de behandelperiode (B) en de beslisperiode (C).

De zaken die hierin zijn opgenomen zijn die waarin in 2017 uitspraak is gedaan.

Tabel 24

	2017	2016	2015
Enquête eerste fase	85	98	117
Enquête tweede fase	158	125	323
WOR	102	82	122
Overige verzoekschriften ⁵⁶	102	-	245
Uitkoop	200	145	149
Geschillenregeling	-	308	163

E. Totale doorlooptijd per zaak. Een vertekend beeld.

De totale doorlooptijd per zaak toont het aantal dagen tussen:

- (i) de dag van indiening van het verzoekschrift/aanbrengen op de rol (of dag van tussenarrest) en
- (ii) de dag van de uitspraak in 2017 waarmee de procedure tot een einde komt.

De zaken die hierin zijn opgenomen zijn die waarin in 2017 een uitspraak is gedaan waarmee de zaak is geëindigd.

In tegenstelling tot de onder A-D behandelde doorlooptijden, bevat deze categorie ook doorlooptijden van uitspraken in 2017 waaraan geen mondelinge behandeling is voorafgegaan.

Tabel 25

	2017	2016	2015
Enquête eerste fase	199	248	344
Enquête tweede fase ⁵⁷	159	193	376
WOR	109	82	121
Overige verzoekschriften ⁵⁸	151	-	245
Uitkoop	532	159	291
Geschillenregeling	-	308	163

⁵⁶ In 2017: slechts op één zaak gebaseerd.

⁵⁷ In de berekening voor 2015 is ook opgenomen de zaak Meavita, de doorlooptijd van de verzoeken in deze zaak was 691 dagen. Zonder deze zaak is de gemiddelde totale doorlooptijd per zaak in de tweede fase enquêteprocedure 218 dagen.

⁵⁸ In de berekening voor 2017 is onder meer opgenomen de zaak Teleplan. De doorlooptijd van deze zaak is zeer lang geweest, 1.995 dagen. Zonder deze zaak is de gemiddelde totale doorlooptijd per zaak in uitkoopprocedures 323 dagen. Voor 2015 gold iets soortgelijks. Genormaliseerd is de gemiddelde totale doorlooptijd per zaak in uitkoopprocedures in het jaar 2015 137 dagen.

Binnen de rechtspraak worden doorlooptijden gewoonlijk berekend over de periode tussen het aanbrengen van de zaak tot de eindspraak; hiervoor de totale doorlooptijd per zaak (E) genoemd. Een zaak stroomt meestal uit op het moment van de juridische eindbeslissing in die zaak. Een dergelijke doorlooptijd van aanbreng tot uitstroom van de zaak, komt de doorlooptijd bij de Ondernemingskamer van aanbrengen tot uitstroom van de zaak op gemiddeld 213 dagen voor alle in 2017 beëindigde zaken. Dit getal geeft echter een vertekend beeld, vooral door het verloop van de enquêteprocedure, die afwijkt van het gebruikelijke verloop van de meeste andere civiele procedures.

Hoewel een beschikking waarbij een enquêteverzoek wordt toegewezen, moet worden aangemerkt als een eindbeschikking waartegen cassatie openstaat, is met die beschikking de enquêteprocedure nog niet ten einde. Op toewijzing van het enquêteverzoek volgt immers de zogeheten onderzoeksfase. In die periode duren de onmiddellijke voorzieningen voort (immers: getroffen "voor de duur van het geding"), kunnen nieuwe onmiddellijke voorzieningen worden getroffen en kunnen de onderzoeker en procespartijen verzoeken ten aanzien van het onderzoek doen. Per 1 januari 2013 is bij wet de raadsheer- commissaris ingevoerd die ten aanzien van het onderzoek bepaalde beslissingen kan nemen. De onderzoeksfase kan lang duren, soms jaren. Dat kan liggen aan de complexiteit van het onderzoek, problemen met de financiering van het onderzoek, of aan (het gebrek aan) medewerking van partijen. Bovendien komt het regelmatig voor dat een onderzoek wordt aangehouden voor schikkingsonderhandelingen, vaak begeleid door een door de Ondernemingskamer aangestelde functionaris. De enquêteprocedure in de eerste fase kan vervolgens eindigen door deponering van het verslag en afloop van de twee maands-termijn voor indiening van het verzoekschrift in de tweede fase⁵⁹, dan wel - zonder verslag - door het bereiken van een schikking of het ontbreken van financiële middelen voor de kosten van het onderzoek. Zijn onmiddellijke voorzieningen getroffen, dan dienen deze doorgaans ook bij beschikking beëindigd te worden.

In sommige gevallen is - buiten het zicht van de Ondernemingskamer - een onderzoek tot stilstand gekomen, soms terwijl onmiddellijke voorzieningen blijven voortbestaan. Hierbij kan worden gedacht aan de situatie dat een schikking is getroffen en voortzetting van onderzoek en onmiddellijke voorzieningen geen belang meer dient. Het komt dan regelmatig voor dat partijen pas na daarop gerichte vragen van de Ondernemingskamer om beëindiging verzoeken of zelfs dat achterwege laten. De Ondernemingskamer gaat op enig moment ambtshalve over tot beëindiging. De zaak komt dan pas (soms na enkele jaren) tot een einde. Ook na de tweede fase procedure kunnen getroffen voorzieningen van kracht blijven en de zaak dus doorlopen totdat de voorzieningen bij beschikking worden opgeheven dan wel eindigen door verloop van de daarvoor vastgestelde termijn. Die termijn is doorgaans enkele jaren. Bij een bevolen ontbinding loopt de zaak administratief door tot het einde van de vereffening. Ook dergelijke vereffeningen kunnen jaren in beslag nemen.

De hiervoor geschetste ontwikkelingen na de uitspraak in de eerste fase respectievelijk tweede fase, in het bijzonder dus het onderzoek en het voortduren van de (onmiddellijke) voorzieningen, vallen grotendeels buiten de invloedssfeer van de

⁵⁹ Wordt een dergelijk verzoekschrift ingediend, dan loopt de procedure verder.

Ondernemingskamer, terwijl de daarmee gemoeide tijdsperiode(s) een groot deel van de totale doorlooptijd per zaak vormt. Die omstandigheid maakt dat de totale doorlooptijd per zaak (E) geen geschikte maatstaf is voor beoordeling van het tempo waarin de Ondernemingskamer zaken behandelt en beslist. Het is beter om de behandel- en beslisperiode of de som daarvan, de totale doorlooptijd per beslissing, als prestatie maatstaf aan te houden.

Tot slot: aangekondigde uitspraaktermijn ter zitting

Met ingang van dit verslagjaar is bijgehouden hoe vaak een ter zitting aangekondigde uitspraaktermijn daadwerkelijk wordt gehaald, en in de gevallen van overschrijding hoe lang de gemiddelde overschrijding is. Voor 2017 geldt dat in 53,5% van de gevallen de ter zitting aangekondigde uitspraaktermijn wordt gehaald (in 2016: 59%). Als die niet wordt gehaald, is de gemiddelde overschrijdingstermijn 23 dagen met mediaan op 19 dagen (2016: 24 dagen met mediaan 19 dagen).

de Rechtspraak

Gerechtshof Amsterdam

6. Verzameltabellen

Verzameltabel zaken 2017

Aantallen	Totaal	Enquête	WOR	Jaarrekening	Uitkoop	Geschillenregeling	Overige
Ingekomen zaken	189	127	47	1	7	4	3
Intrekkingen/doorhalingen	67	35	30	1	0	1	0
Behandelingen ter zitting	105	89	11	1	0	2	2
Uitspraken	194	158	13	4	14	0	5

Aantallen	Totaal	Enquête	WOR	Jaarrekening	Uitkoop	Geschillenregeling	Overige
Ingekomen zaken	100%	67,2%	24,9%	0,5%	3,7%	2,1%	1,6%
Intrekkingen/doorhalingen	100%	52,2%	44,8%	1,5%	0%	1,5%	0%
Behandelingen ter zitting	100%	84,8%	10,4%	1%	0%	1,9%	1,9%
Uitspraken	100%	81,4%	6,7%	2,1%	7,2%	0%	2,6%

Doorlooptijden 2017 (beslisperiode)

kalenderdagen tussen (i) mondelinge behandeling of vragen arrest en(ii) uitspraak

Tabel 27

	2017	2016	2015
Enquête eerste fase	44	46	53
Enquête tweede fase ⁶⁰	63	62	195
WOR	40	38	53
Overige verzoekschriften ⁶¹	48	-	132
Uitkoop	81	101	84
Geschillenregeling	-	131	109

Aanwijzing van personen:⁶²

Tabel 28

	2017	2016	2015
Onderzoeker	12	19	15
Bestuurder	17	24	20
Commissaris	7	5	5
Beheerder van aandelen	10	15	7
Vereffenaar ⁶³	2	2	-
Bindend adviseur	4	12	7
Deskundige	2	4	3
Mediator	5	6	6
Overige ⁶⁴	4	5	1
Totaal	63	92	64

⁶⁰ In 2015: hierin ook 2 uitspraken in de zaak Meavita (519 dagen). Genormaliseerd zou de beslisperiode 119 dagen zijn (in plaats van 195).

⁶¹ Voor 2015: zonder genoemde verzetprocedure tegen intrekking van 403-verklaringen inzake SNS (zie tabel 14, p. 22), is de beslisperiode voor deze categorie 74 dagen (in plaats van 132).

⁶² Toelichting bij de wijze van telling van de aanwijzingen van personen:

- (i) deze tabel geeft inzicht in de aantallen personen die door de Ondernemingskamer in enig jaar worden benaderd en aangewezen. Het gaat dus steeds om de aanwijzing van een fysieke persoon. Consequentie hiervan is bijvoorbeeld (a) dat bij vervanging van een functionaris door een andere persoon de aanwijzing van die andere persoon dus wordt meegeteld, en (b) dat indien meer personen in dezelfde hoedanigheid in één geschil worden aangewezen, zij afzonderlijk worden geteld (dit laatste is pas met ingang van 2017 doorgevoerd).
- (ii) wordt de persoon in één geschil in meerdere hoedanigheden benoemd dan wordt een keuze gemaakt voor een bepaalde typering ter vermijding van dubbeltellingen. Voorbeelden: de bestuurder of vereffenaar die ook beheerder van aandelen wordt, wordt alleen bij de bestuurders meegeteld; de bestuurder die tevens wordt aangewezen als vereffenaar wordt meegeteld bij vereffenaars.
- (iii) bij meerdere aanwijzingen van dezelfde in met elkaar samenhangende zaken wordt de aanwijzing van die persoon slechts één maal geteld als die zaken materieel één geschil vormen. Zie voetnoot 3 hiervoor.
- (iv) als de aanwijzing van de persoon plaatsvindt door middel van de omzetting van een onmiddellijke voorziening in een voorziening ex artikel 2:356 BW wordt de aanwijzing van die persoon hier als nieuwe aanwijzing geteld.

⁶³ In één van die twee gevallen werd de vereffenaar tevens aangewezen als bestuurder en als beheerder van aandelen.

⁶⁴ In 2017: één procesbegeleider, twee bestuurders bij wijze van minnelijke regeling op verzoek van partijen, en één voorzitter van de raad van commissarissen bij wijze van minnelijke regeling op verzoek van partijen.

Getroffen (onmiddellijke) voorzieningen in het enquêterecht:⁶⁵

Tabel 29

	2017	2016
Benoeming bestuurder	18	24
Beheer van aandelen ⁶⁶	13	22
Schorsing bestuurder	5	16
Benoeming commissaris	8	5
Schorsing commissaris	0	2
Ontslag bestuurder	3	2
Ontslag commissaris	1	0
Wijziging statutaire bepaling	1	2
Ontbinding	2	2
Overig ⁶⁷	6	5
Totaal	57	80

⁶⁵ Deze tabel laat zien welke typen (onmiddellijke) voorzieningen met welke frequentie in 2017 zijn getroffen. Enkele wenken:

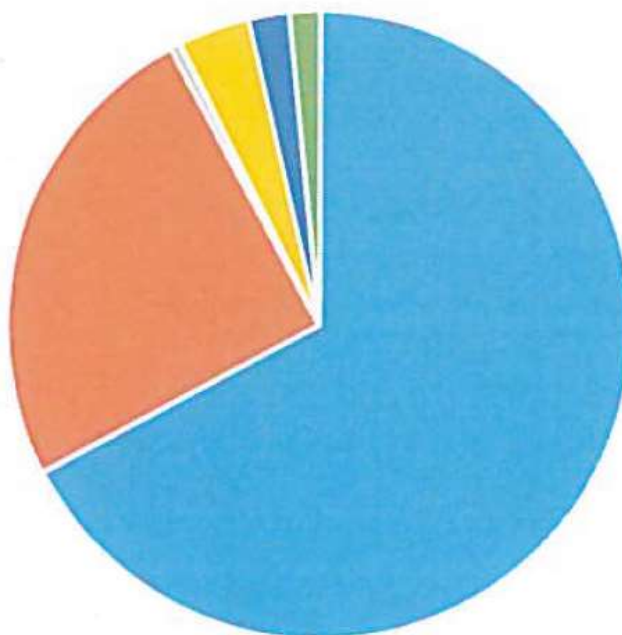
- (i) het gaat om het aantal keer in enig jaar dat een bepaald type (onmiddellijke) voorziening in een zaak wordt getroffen, ongeacht of daadwerkelijk een fysieke persoon in die functie wordt aangewezen en ongeacht het aantal personen.
- (ii) bij meerdere voorzieningen van hetzelfde type in met elkaar samenhangende zaken wordt die voorziening slechts één maal geteld als die zaken materieel één geschil vormen. Zie voetnoot 3 hiervoor.

⁶⁶ In 2017: vijf maal zijn alle aandelen ten titel van beheer overgedragen, drie maal alle minus één van elke aandeelhouder, en vijf maal is de overdracht ten titel van beheer in een andere verhouding gelast.

⁶⁷ In 2017: één maal schorsing van een besluit, twee maal vernietiging van een besluit, één maal schorsing van een rechtshandeling, één maal opschorting van aan de prioriteit verbonden rechten, en één maal verbod een besluit te nemen.

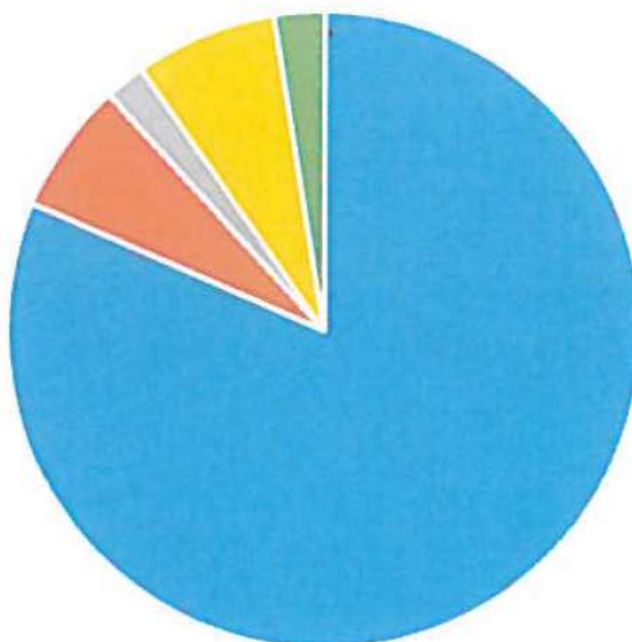
2017 Instroom

- Enquete
- WOR
- Jaarrekening
- Uitkoop
- Geschillenregeling
- Overige

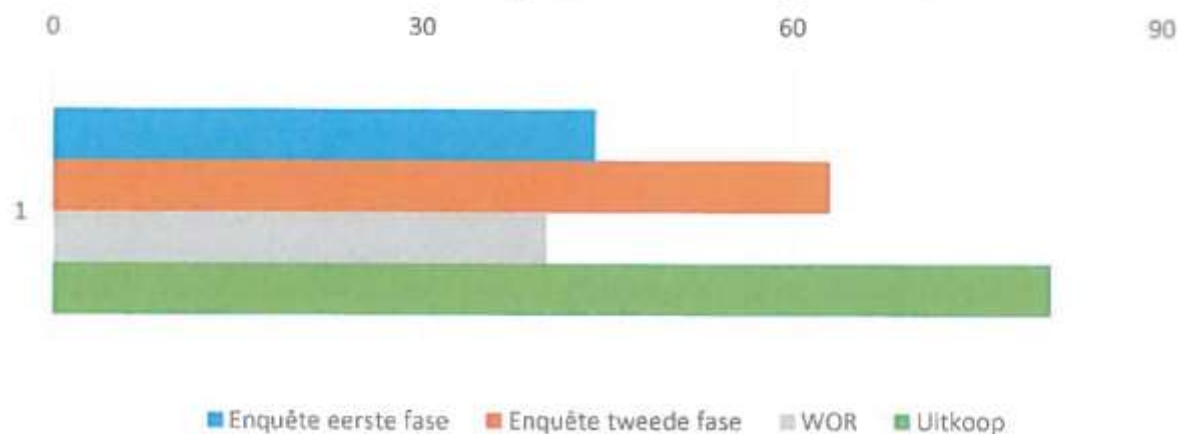

2017 Uitspraken

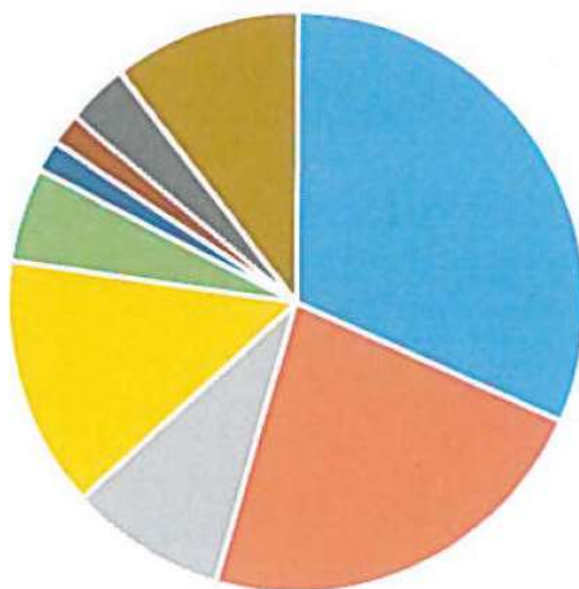
- Enquete
- WOR
- Jaarrekening
- Uitkoop
- Geschillenregeling
- Overige

2017 Doorlooptijden (beslisperiode)

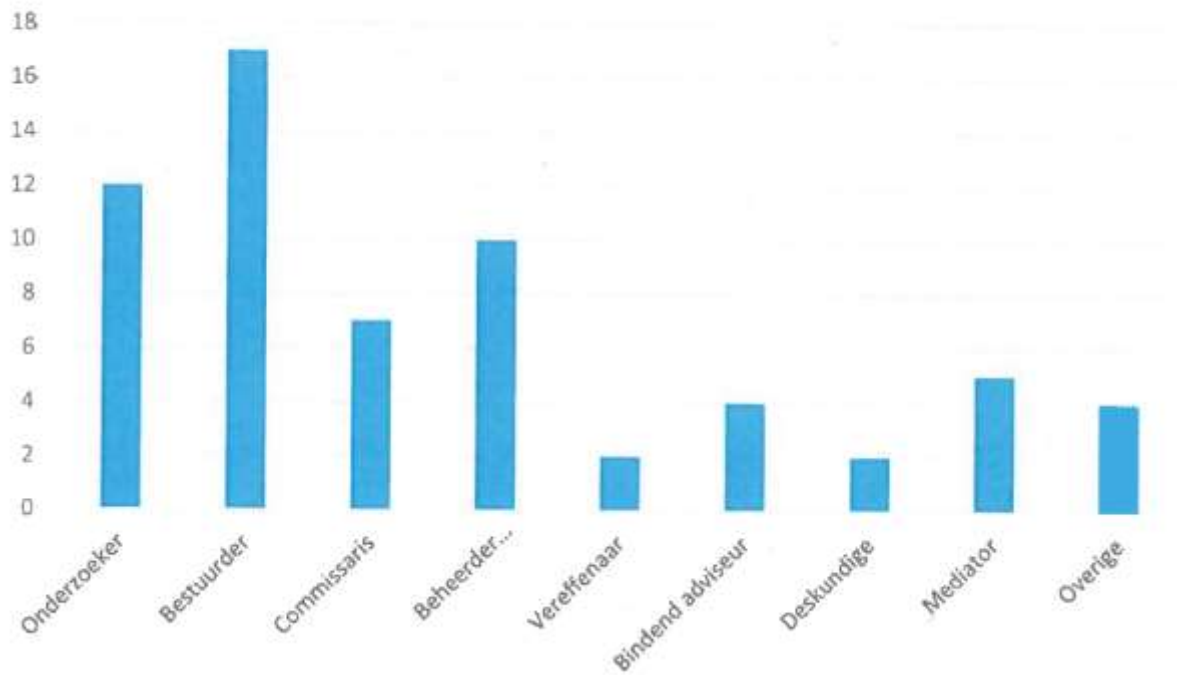

2017 Typen (onmiddellijke) voorzieningen

- Benoeming bestuurder
- Beheer van aandelen
- Schorsing bestuurder
- Benoeming commissaris
- Schorsing commissaris
- Ontslag bestuurder
- Ontslag commissaris
- Wijz stat bepaling
- Ontbinding
- Overig

2017 Aangewezen personen

7. Meerjarig overzicht: kerncijfers 2003 – 2017

Tabel Nieuwe zaken

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Verzoekschrift	159	173	158	149	134	160	147	135	143	145	152	176	156	163	178
Dagvaarding	18	20	12	15	20	19	4	10	10	16	13	6	12	14	11
Totaal	177	193	170	164	154	179	151	145	153	161	165	182	168	177	189

Tabel Intrekkingen/doorhalingen

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Intrekkingen/ doorhalingen	69	69	61	44	45	54	52	63	93	91	73	89	74	70	67

Tabel Zittingen

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Zittingen	92	80	101	103	82	96	90	84	79	87	99	104	95	96	105

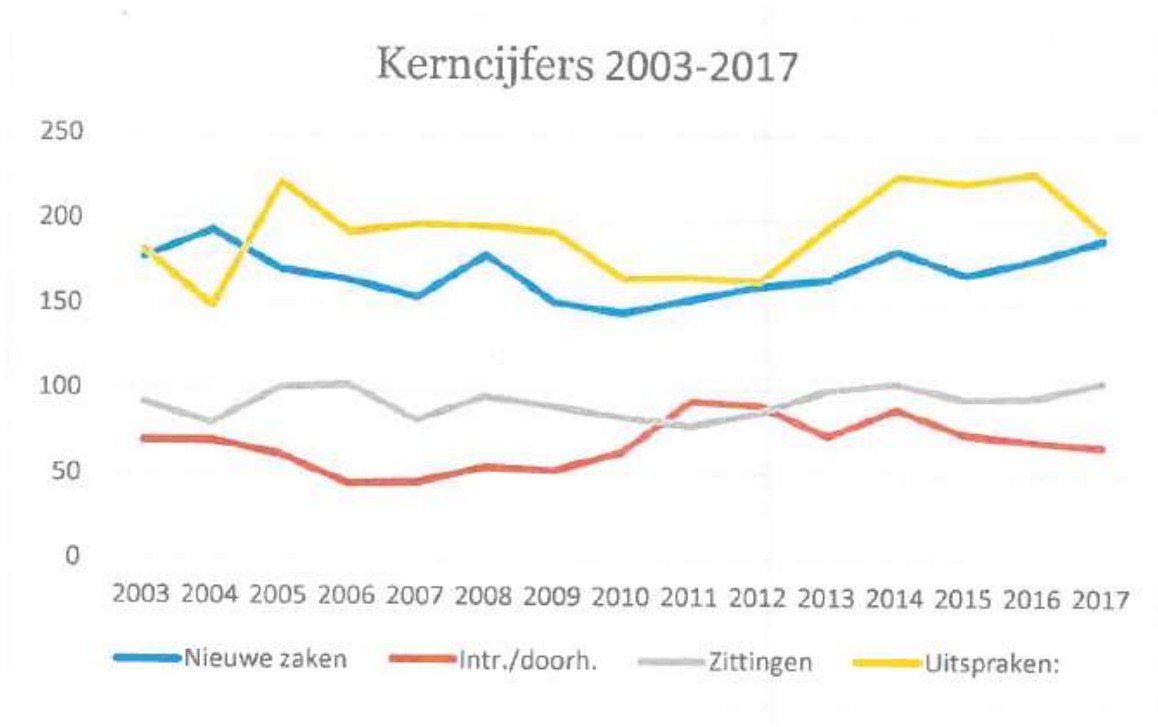
Tabel Uitspraken

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Verzoekschrift	161	120	197	171	178	170	178	144	155	132	174	205	199	205	180
Dagvaarding	20	28	24	21	19	26	14	21	11	32	22	21	23	23	14
Totaal	181	148	221	192	197	196	192	165	166	164	196	226	222	228	194

de Rechtspraak

Gerechtshof Amsterdam

V. ORGANISATIE

De Ondernemingskamer houdt zitting met telkens drie raadsheren, van wie één als voorzitter, twee raden (deskundigen uit de praktijk die geen lid zijn van de rechterlijke macht) en een griffier.

De voorzitter, de secretarissen en de administratief-juridisch medewerkers van de Ondernemingskamer vormen samen het bureau van de Ondernemingskamer. Het bureau is onder meer belast met de coördinatie van de lopende procedures, het onderhouden van de contacten met door de Ondernemingskamer benoemde personen (onderzoekers, bestuurders en anderen) en de externe representatie van de Ondernemingskamer.

De bezetting van de Ondernemingskamer was in het jaar 2017 als volgt:

Leden van de Rechterlijke Macht

Voorzitter

mr. G.C. Makkink

Raadsheren

mr. J. den Boer

mr. M.A. Goslings

mr. A.M.L. Broekhuijsen-Molenaar

mr. A.C. Faber (tot 1 maart 2017)

mr. M.M.M. Tillema

mr. A.J. Wolfs

Raadsheer-plaatsvervanger

prof. mr. M.P. Nieuwe Weme

Raden(-plaatsvervanger)

drs. P.R. Baart

prof. dr. R.A.H. van der Meer RA

prof. dr. mr. F. van der Wel RA

prof. dr. M.N. Hoogendoorn RA

dr. P.M. Verboom

drs. M.A. Scheltema

mr. drs. B.M. Prins

drs. P.G. Boumeester

prof. drs. E. Eeftink RA

drs. J.B.M. Streppel

drs. J.S.T. Tiemstra RA

drs. C. Smits-Nusteling RC

mr. drs. G. Boon RA

prof. dr. mr. S. ten Have

mr. D.E.M. Aleman MBA

W. Wind

Secretarissen van de Ondernemingskamer

mr. drs. R. Verheggen (in een deel van 2017 gedetacheerd bij het wetenschappelijk bureau van de Hoge Raad)

mr. H.H.J. Zevenhuijzen (in 2017 deels gedetacheerd bij de Netherlands Commercial Court)

mr. M.A. Sterk

mr. F.L.A. Straathof

mr. S.M. Govers mr. S.C. Prins

Administratief-juridisch medewerkers

C.M.M. van Vlaanderen

I.E.G.M. Veermán-Tol

VI. CONTACTGEGEVENS

Terechtingsingen, tevens bezoekadres en griffie
Paleis van Justitie
IJDok 20
1013 MM Amsterdam

Telefoon, e-mail en fax
Telefoon: (+31) (0)88- 361 13 17
E-mail: ondernemingskamer@rechtspraak.nl
Fax: (+31) (0)88 - 361 00 40

Postadres
Postbus 1312
1000 BH AMSTERDAM

Website
www.rechtspraak.nl

Webpagina
<http://www.rechtspraak.nl/Organisatie/Gerechtshoven/Amsterdam/OverHetGerechtshof/Organisatie/Pages/Ondernemingskamer.aspx>